

Aportacions per a una bibliografia de l'exili republicà català, valencià i balear als Estats Units d'Amèrica

Lluís Agustí

Cap de la Biblioteca de l'Institut Cervantes de Nova York

library@cervantes.org

Opcions

[Imprimir](#) [Recomanar](#) [Citació](#) [Estadístiques](#) [Metadades](#)

Resum [[Abstract](#)][[Resumen](#)]

El treball pretén recollir l'obra publicada pels exiliats de la Guerra Civil espanyola d'origen balear, català i valencià als Estats Units d'Amèrica del Nord i Puerto Rico. S'hi inclouen llibres, publicacions periòdiques, partitures, enregistraments sonors i llargmetratges en vídeo domèstic, apareguts en territori dels Estats Units des de 1936 fins a 2004. La bibliografia té com a objectiu donar una idea de conjunt i ser un punt de partida per a la recuperació de la labor intel·lectual duta a terme per aquests exiliats; aquest primer inventari hauria de completar-se amb els articles de revistes, col·laboracions en monografies i actes de congressos. També hi ha alguns exiliats dels quals no s'han trobat llibres, música enregistrada o vídeos, però dels quals es coneix o se suposa certa activitat intel·lectual, com ara articles i col·laboracions en publicacions periòdiques als Estats Units o relacionada amb la vida associativa i cultural de les comunitats catalanes en aquest país. Sense poder aportar conclusions definitives, sembla que l'exili nord-americà va ser una experiència en solitari, en cap cas de grup cohesionat o amb lligams d'interessos mutus com ho va ser a Mèxic o fins i tot a França. No hi ha lectors ni editorials que facilitin la publicació i cohesionin el grup.

Sumari

- 1 [Introducció](#)
- 2 [Intenció i abast de la selecció](#)
- 3 [Localització i inventari dels exiliats i de les seves obres](#)
- 4 [Metodologia emprada](#)
- 5 [Corpus biobibliogràfic](#)
- 6 [Apèndix al corpus bibliogràfic](#)
- 7 [Bibliografia complementària](#)
 - 7.1 [Obres generals](#)
 - 7.2 [Estudis específics per autors](#)
- 8 [A tall de conclusió](#)

1 Introducció

La presència als Estats Units d'exiliats de la guerra d'Espanya no va ser nombrosa com en altres països del continent americà, com ara Mèxic o l'Argentina. El govern dels Estats Units no va donar mai la condició de refugiats als republicans espanyols, i en aquest sentit els que foren acceptats per residir al país ho van ser en condició d'immigrants ordinaris i gràcies al fet que reunien alguna de les condicions legals exigides per les autoritats americanes. Aquestes eren fonamentalment les següents: el casament amb algun súbdit nord-americà; la relació de parentesc amb alguna persona resident al país; ser cridat a exercir la docència en una universitat i de manera excepcional en un institut d'ensenyament secundari (*high school*); o per incorporació en alguna de les institucions internacionals amb seu als Estats Units, com ara les Nacions Unides, l'Organització dels Estats Americans o l'Organització Panamericana de la Salut, i això en qualitat de funcionaris o com a representants d'algun estat hispanoamericà en el si d'alguna d'aquestes institucions.

Les fortes restriccions de les autoritats migratòries nord-americanes de l'època quant a l'admissió de persones sospitoses de filiacions totalitàries —comunistes, anarquistes, feixistes o nazis després de la II Guerra Mundial— són prou conegudes. Malgrat tot, hi va haver casos en què això no es va complir de manera estricta: recordem breument el cas de Carles Fontserè, brigadista internacional, o el de Joaquim Maurín, dirigent del POUM (Partit Obrer d'Unificació Marxista), que foren acceptats per sengles casaments contrets, el primer amb una catalana de nacionalitat nord-americana, i el segon gràcies a l'asil concedit

prèviament a l'esposa europea d'origen hebreu. Si bé des de les autoritats governamentals hi hagué un desinterès clar per la sort dels milers de persones que fugiren durant el conflicte o a la fi d'aquest, foren diversos els comitès i les associacions d'origen i finançament privats que es crearen en solidaritat amb l'Espanya republicana.

Amb tot, malgrat les dificultats i els impediments legals, hi va haver un grup reduït de persones de nacionalitat espanyola i lligades al bàndol perdedor que, a partir de França, Cuba, la República Dominicana i sobretot Mèxic, es dirigiren cap als Estats Units. Per les raons exposades no van arribar en grups, ni en viatges organitzats o subvencionats per cap dels comitès d'ajuda als republicans, el SERE (Servicio de Evacuación a los Republicanos Españoles) o el JARE (Junta de Ayuda a los Republicanos Españoles), i el viatge es duqué a terme de manera individual o a tot estirar en família. Hi sovintejaren els metges i universitaris de formació humanística cridats o atrets per les esplèndides institucions d'ensenyament superior i de recerca dels Estats Units; també hi va haver periodistes, artistes plàstics, músics, quadres d'organitzacions internacionals o fins i tot persones relacionades amb el món del cinema.

Com s'ha de veure, va tractar-se d'un exili més dispers que l'exili comunitari republicà a Mèxic; en tot cas força més individual que aquest, on, a més de la facilitat lingüística, els exiliats disposarien aparentment de més estratègies i recursos de grup per a la incorporació en el món professional. Però en la mesura que l'exiliat procura un desenvolupament cultural i professional més ampli, serà aquesta, precisament, la causa que el menarà als Estats Units de manera puntual o per instal·lar-s'hi amb caràcter permanent.

El cas de l'illa de Puerto Rico, que també s'ha inclòs en el present estudi, va ser similar, ja que les lleis migratòries en tant que "estat lliure i associat" eren les mateixes que regien als Estats Units continentals. Allà la universitat també tingué un paper molt important gràcies al rector Jaime Benítez, que no desaprofita l'ocasió d'acollir en el seu claustre nombrosos acadèmics de prestigi.

2 Intenció i abast de la selecció

Aquesta bibliografia té com a objectiu recuperar l'obra dels exiliats dels territoris de parla catalana que a partir de 1936 arribaren als Estats Units i que havien fugit d'Espanya per motius polítics. Se n'ha exclòs, doncs, l'emigració econòmica del franquisme i el gran nombre de persones religioses catòliques que després de la Guerra Civil van continuar sent-hi destinades per les seves congregacions durant períodes més o menys llargs, i que per si sols mereixerien un estudi particular.

Més concretament, s'han volgut posar les bases per facilitar altres investigacions parcials i al mateix temps recuperar una visió de conjunt de l'obra intel·lectual que aquests exiliats van editar als Estats Units, com a fenomen cultural d'estudi. Amb aquest començament, qualsevol estudiós de l'emigració, de l'exili, de la sociolingüística, de la literatura, de la política, dels estudis culturals, podria consultar l'obra a la recerca de dades aïllades o de fenòmens més globals; les dues lectures hi serien possibles.

Amb aquesta intenció, la recerca de referències s'ha limitat a persones nascudes al País Valencià, les Illes Balears i Catalunya entre 1860 i 1920, és a dir, a homes i dones que ja tenien una personalitat formada quan van sortir d'Espanya; els infants que van acompanyar els pares en la fugida, els anomenats *fills de l'exili*—casos com el de l'escriptor i professor universitari Manuel Duran i Gili—, per tant, no hi han estat inclosos.

S'han admès algunes excepcions quant al lloc de naixement i, així, persones nascudes en altres indrets d'Espanya o a l'estranger han estat incloses quan s'ha considerat que la seva formació com a individu tingué lloc en qualsevol de les tres comunitats de parla catalana. El cas del professor d'història de la medicina i editor Félix Martí-Ibáñez, metge nascut a Cartagena (Múrcia) i que va arribar a ser director general de Salut Pública de Catalunya durant la Guerra, n'és un bon exemple.

Les persones residents als Estats Units abans del 18 de juliol de 1936 no han estat considerades exiliats en un sentit estricte, llevat dels casos que per funció en la carrera diplomàtica, o bé perquè estaven ampliant la formació acadèmica, els hem jutjat units als destins del país, ja que, un cop esclatà el conflicte, no van voler o no van poder retornar-hi. Els que havien optat abans del conflicte per instal·lar-se als Estats Units per raons de treball, familiars o d'altres, i que no han estat inclosos en força casos, van estar compromesos amb la República durant i després de la Guerra de manera manifesta; posem com a exemple el cas de l'investigador especialista en virologia i oncologia Francesc Duran i Reynals.

L'abast és, per intenció, exhaustiu. Els materials recollits són llibres, revistes, tesis doctorals, partitures, enregistraments sonors, llargmetratges i documentals en format de vídeo domèstic, editats des de 1936 fins a 2004. En aquesta primera fase del treball s'han exclòs els articles de revistes (particularment nombrosos en les àrees de la medicina i la filologia); no se n'han exclòs, en canvi, l'edició ni la direcció de revistes.

Només s'ha fet una excepció en l'exhaustivitat de la selecció en el cas de la música enregistrada de Pau

Casals i de Joaquim Nin-Culmell: l'abundància d'enregistraments en què apareixen com a intèrprets d'obra aliena o el també llarg nombre d'antologies en què figuren un nombre més o menys reduït de peces pròpies, ha aconsellat que restringíssim les referències a l'enregistrament d'obra pròpia i en la qual aquesta es considera l'element principal. En qualsevol cas, la biografia d'H. L. Kirk¹ sobre Casals i la tesi doctoral d'Adam Kent sobre Nin-Culmell² poden ser les fonts de referència completes.

3 Localització i inventari dels exiliats i de les seves obres

Per a la realització de l'inventari de noms de les persones que formaren part d'aquest exili nord-americà, i prèviament a la recerca de les seves obres en les grans bases de dades bibliogràfiques, s'han consultat diverses fonts, que s'enumeren al final del treball a l'apartat de bibliografia seleccionada.

Caldria ressenyar, però, que el punt de partida per a l'elaboració de la primera llista s'ha fet amb el buidatge d'algunes obres com ara *La obra impresa de los intelectuales españoles en América (1936–1945)*,³ els quatre volums del *Diccionari dels catalans d'Amèrica*,⁴ publicat a Catalunya per la Comissió Amèrica i Catalunya 1992, i el projecte de la *Biblioteca del exilio*.⁵

La obra impresa de los intelectuales españoles en América..., elaborada amb un criteri d'excel·lència bibliogràfica i amb una clara visió històrica per la Library of Congress de Washington en una data tan primerenca com l'any 1946, va ser reimpressa als Estats Units i reeditada per l'ANABAD (Asociación Nacional de Bibliotecarios, Archiveros y Documentalistas) l'any 1994.⁶ Tot i les moltes bondats de la reedició espanyola, a càrrec de Vicenta Cortés Alonso, prolífica en índexs i material complementari, el corpus continuava sent el fixat a Washington durant la primera meitat de 1940, és a dir, quan alguns dels exiliats encara havien de definir la situació administrativa i personal, i maldaven per sobreviure.

A tall d'anècdota històrica, valdria la pena assenyalar aquí que, davant la gran quantitat de noms d'intel·lectuals de prestigi inclosos en *La obra impresa de los intelectuales...*, les autoritats franquistes de l'ambaixada espanyola a Washington van facilitar la labor del jesuïta José A. Sobrino en la confecció d'una altra llista —diguem-ne de contrapropaganda— que, amb el títol *Índice de intelectuales españoles en EEUU, 1946–1952*,⁷ recollia els noms dels científics, militars i religiosos sortits de l'Espanya franquista per ampliar estudis i fer recerques als Estats Units.

Com es deia més amunt, també s'han buidat de manera exhaustiva els quatre volums del *Diccionari dels catalans d'Amèrica*, publicat en ocasió de les celebracions del 5è centenari. Aquesta obra de referència, malgrat les petites deficiències d'una obra col·lectiva de les seves característiques, aporta informacions úniques i excepcionals, i descobreix personatges que, altrament, amb molta probabilitat restarien anònims. Si l'*Obra impresa de los intelectuales españoles...* tancava el recull el 1945, el *Diccionari dels catalans d'Amèrica* només aplega noms de catalans en el sentit estricte de la paraula, és a dir, originaris del Principat, i deixa fora els autors balears i valencians. Les entrades biogràfiques no pretenen ser exhaustives pel que fa a la bibliografia de cadascun dels catalans inclosos en el recull i se n'esmenten tan sols les obres més destacades.

S'han consultat també les memòries dels exiliats, i sovint han resultat decebedores pel que fa a la localització de més noms. En les de Josep Carner-Ribalta,⁸ Antonio Ruiz Vilaplana,⁹ i en menor mesura el darrer volum de les de Carles Fontserè,¹⁰ hi apareixen poques dades; una mica més rica és la de Víctor Alba.¹¹ Potser no calia esperar-ne més; com aquest darrer autor comentava, la comunitat catalana era insignificant, i poques les ocasions de reunir-se,¹² malgrat els diferents intents de casals i d'associacions catalans amb vida més o menys activa.

Per a la comprovació de l'exhaustivitat de la llista i la recuperació de noms i d'obres que no hi haguessin estat incorporades, s'han consultat, a més, les persones següents: Sr. Ángel Alcalá, professor emèrit del Brooklyn College de la City University of New York; Sr. Jordi Gràcia, professor de la Universitat de Barcelona; Sra. Georgette Magassy Dorn, cap de la Hispanic Division de la Library of Congress de Washington; Sra. Montserrat D. Solà-Solé, viuda del professor J. M. Solà-Solé de la Catholic University of America a Washington i director de la Fundació Paulí Bellet de la mateixa ciutat; Sr. José María Carrascal, periodista i escriptor resident a Nova York des de 1957 fins a 1990; Sr. Ricard Jové, empresari català resident a Nova York des del principi de la dècada de 1950; Sra. Núria Ballester, conservadora de la Vil·la Casa-Museu Pau Casals; Sr. Jaume Martí i Olivella, professor de la University of New Hampshire i president de la North American Catalan Society (NACS); Mr. Adam Kent, pianista i musicòleg, especialista en música catalana; Sr. Antoni Pizà, professor, musicòleg i director de la Foundation for Iberian Music de la City University of New York (CUNY); Sra. Carmen de Zulueta, filla de Luis de Zulueta; Sr. Enric Bou, professor de la University of Brown; Sr. Manuel Halffter, fill del compositor espanyol Ernesto Halffter; Sr. Manuel Duran, professor i antic president de la North American Catalan Society (NACS), i Sr. Ignasi Ponsetí, metge menorquí, investigador i professor de la University of Iowa, i que, segons el nostre coneixement, és l'últim representant de l'exili de 1939 que viu encara als EUA —del qual malauradament encara no tenim resposta.

La mateixa naturalesa de la bibliografia, això és, obres editades als Estats Units per escriptors, artistes, músics i científics exiliats, obligava a resseguir fonamentalment les grans bases de dades bibliogràfiques nord-americanes: per començar la de més abast, el WorldCat, el catàleg col·lectiu de l'Online Computer Library Center (OCLC), que disposa de 56.209.984 registres bibliogràfics únics, que corresponen a 964.104.960 documents,¹³ fruit —sempre segons l'OCLC— de l'acumulació de 53.548 catàlegs de biblioteques, principalment dels Estats Units.

Tot i estar inclosos en el *WorldCat*, també s'han consultat per a la recuperació de les obres i l'eliminació de dubtes bibliogràfics, els catàlegs de la Library of Congress de Washington (www.loc.gov), de la New York Public Library (www.nypl.org), amb 49.000.000 documents (2003), de la Queens Borough Public Library (www.queenslibrary.org), amb 6.800.000 documents (2004), de la Brooklyn Public Library (www.brooklynlibrary.org), de la Biblioteca Jorge Luis Borges de l'Instituto Cervantes de Nova York (www.cervantes.org), amb una col·lecció especialitzada de 74.000 documents (2005), i finalment el fons de la Hispanic Society of America (www.hispanicsociety.org), amb més de 250.000 documents moderns (2005), que malauradament encara no disposa de catàleg informatitzat. La Biblioteca Nacional de España (www.bne.es), el Catálogo Colectivo de la Red de Bibliotecas Universitarias Españolas (REBIUN, rebiun.crue.org), amb prop de 7.500.000 registres bibliogràfics corresponents a 61 biblioteques universitàries i d'investigació espanyoles, i el catàleg de fitxes electròniques de la Biblioteca de Catalunya (www.bnc.es/catalegs/biblos/navega_index.php?cat=aa).

També s'han rastrejat, durant els mesos de març, abril i maig de 2005, els catàlegs de llibreters i llibreters de vell a la pàgina d'Internet d'Abebook (www.abebooks.com), que afirmen disposar de la suma dels catàlegs de 13.000 llibreters i uns 70.000.000 documents en venda en línia, i el seu afiliat hispànic (www.iberlibro.es), amb 2.181.000 llibres en venda corresponents als catàlegs de 337 llibreries i editorials, maig de 2005. Per la seva pròpia naturalesa, no és un catàleg estable.

4 Metodologia emprada

Per a l'elaboració de la bibliografia s'ha optat per una relació principal alfabètica d'exiliats. La fitxa de cadascun d'ells conté el nom i els cognoms, el pseudònim, si escau, i els llocs de naixement i mort; tot seguit s'indiquen la professió o l'activitat prèvia a l'exili i la data o les dates de canvi de país de residència, com també la nova activitat professional quan escau.

Darrere de cada exiliat apareixen, ordenades alfabèticament, les obres publicades. Per a l'ordenació, s'ha preferit aquest ordre al cronològic.

Els noms de lloc menors o poc coneguts dels Estats Units s'acompanyen de dues inicials majúscules corresponents als noms dels estats, segons la llista elaborada pel servei de correus nord-americà (USPS) i comunament utilitzada al país.

A continuació de la llista principal figura l'apèndix en què s'enumeren alguns exiliats dels quals no s'han trobat llibres, música enregistrada o vídeos, però dels quals es té constància —o se suposa— perquè se n'han localitzat altres materials, com ara articles i col·laboracions en publicacions periòdiques, monografies o congressos als Estats Units. Aquest apèndix té l'objectiu de completar la llista principal. També s'hi han inclòs institucions catalanes de l'Amèrica del Nord.

5 Corpus biobibliogràfic

Alba, Víctor (pseudònim de Pere Pagès Elies)
(Barcelona, 1916 – Sant Pere de Ribes, Barcelona, 2003)
Periodista i polític. Presoner polític. França, 1945. Mèxic, 1947. EUA. Escriptor, editor, professor universitari. Barcelona, 1968.

Alba, Víctor (1965). *Alliance without allies: the mythology of progress in Latin America*. New York: Praeger. VII, 244 p.

— (1958). *América Latina: un continente ante su porvenir*. New York: Instituto de Investigaciones Internacionales del Trabajo. 76 p.

— (1958). *América latina, un continente ante su porvenir* [microforma]. New York: Instituto de Investigaciones Internacionales del Trabajo.

— (1975). *Catalonia: a profile*. New York: Praeger. XII, 258 p.

- (1983). *The Communist Party in Spain*. New Brunswick, NJ: Transaction Books. X, 475 p.
- (1968). *Los españoles fuera de su casa: esquema histórico de España, 1868–1965*. New York: Las Americas. 343 p.
- (1972). *The horizon concise history of Mexico*. New York: American Heritage. 217 p.
- (1973). *The horizon concise history of Mexico*. New York: American Heritage. 217 p.
- (1969). *The Latin Americans*. New York: Praeger. VIII, 392 p.
- (1971). *The Latin Americans*. New York: Praeger. VIII, 392 p.
- (1995). *Lincoln* [enregistrement sonore]. Louisville, KY: American Printing House for the Blind.
- (1967). *The Mexicans: the making of a nation*. New York: Pegasus. V, 266 p.
- (1968). *The Mexicans: the making of a nation*. New York: Pegasus. V, 266 p.
- (1970). *The Mexicans: the making of a nation*. New York: Pegasus. V, 266 p.
- (1976). *The Mexicans: the making of a nation*. New York: Pegasus. V, 266 p.
- (1968). *Nationalists without nations: the oligarchy versus the people in Latin America*. New York: Praeger. VII, 248 p.
- (1977). *Peru*. Boulder, CO: Westview Press. VII, 245 p.
- (1968). *Politics and the labor movement in Latin America*. Stanford, CA: Stanford University Press. 404 p.
- (1964). *Populism and national awareness in Latin America* [microforma]. Lawrence, KS: University of Kansas Center of Latin American Studies.
- (1978). *Transition in Spain: from Franco to democracy*. New Brunswick, NJ: Transaction Books. VIII, 333 p.
- Alba, Víctor; Colonnese, Louis M.; Catholic Inter-American Cooperation Program (1970). *Human rights and the liberation of man in the Americas*. Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press. XXVI, 278 p.
- Alba, Víctor; Schwartz, Stephen (1988). *Spanish marxism versus Soviet communism: a history of the POUM*. New Brunswick, NJ: Transaction Books. XI, 323 p.
- Harris, Louis K.; Alba, Víctor (1974). *The political culture and behavior of Latin America*. Kent, OH: Kent State University Press. X, 221 p.
- Paz, Octavio; et al. (1962). *Latin America: dissent*. New York: Dissent. 460 p.

Albertí, Sofia
 (Barcelona, 1919 – Eivissa, 1966)
 Periodista. EUA, Nova York, 194?. Col·laboradora en premsa escrita dedicada a les arts escèniques.
 Barcelona, 1958.

Albertí, Sofia A.; Montllor, Joan (ed.). *Ressò: informació i divulgació catalana*. Núm. 1 (des. 1955)–núm. 8 (1956). Nova York: Centre Català de Nova York. El subtítol varia: Ressò: informació i expansió catalana.

Altamira Crevea, Rafael
 (Alacant, 1866 – Mèxic, 1951)
 Historiador, jurista, professor universitari. Estats Units, 19??. Mèxic, 1944.

Altamira, Rafael (1949). *A history of Spain from the beginnings to the present day*. New York: Van Nostrand. XXX, 748 p.

— (1950). *A history of Spain from the beginnings to the present day*. New York: Van Nostrand Reinhold:

Macmillan. XXX, 748 p.

— (1958). *A history of Spain from the beginnings to the present day*. Princeton, NJ; New York: Van Nostrand. XXX, 748 p.

— (1966). *A history of Spain from the beginnings to the present day*. Princeton, NJ: Van Nostrand. XXX, 748 p.

— (1968). *A history of Spanish civilization*. New York: Biblo and Tannen. XIX, 280 p.

— (1971). *A history of Spanish civilization*. New York: AMS Press. XIX, 280 p.

— (1977). *A history of Spanish civilization*. New York: AMS Press. XIX, 280 p.

Bartolí Guiu, Josep
(Barcelona, 1911–1995)

Pintor, il·lustrador, dibuixant i escenògraf. França, 1939. Barcelona, 1940. Mèxic, 1943. EUA, Nova York, 1946. Pintor i il·lustrador, col·laborador de la revista *Ibérica* de Nova York, dirigida per Victoria Kent, i de la revista *Holiday* de Filadèlfia. París, 1953. Nova York, 1956. Barcelona, 1977. Nova York, 1980.

Wood, James Playsted (1965). *Very wild animal stories*. Pictures by Joseph Bartolí. New York: Parthenon Books. 116 p.

Bartra Lleonart, Agustí

(Barcelona, 1908 – Terrassa, Barcelona, 1982)

Poeta. República Dominicana, 1940–41. Cuba, 1941. Mèxic, 1941. EUA–Nova York, Newton NJ, Bayville NY, 1948. Mèxic, 1950. EUA, 1961. Mèxic, 1961. EUA, 1963. Mèxic, 1963. Barcelona, 1969. Poeta, narrador i dramaturg.

Andersen, H. C. (1969). *Cuentos de Andersen*. Traducció de Agustí Bartra; ilustraciones de Marta Ribas. New York: Grolier International. 354 p.

Bartra, Agustí (1972). *Poemes del retorn*. San Juan, Puerto Rico: Editorial San Juan. 63 p.

— (1960). *Poetry reading* [enregistrament sonor]. Paul Blackburn, traductor, Maysias Adila, voice. [S. l.: s. n.].

— (1960). *Spanish poet Agustí Bartra reading from his work* [enregistrament sonor]. Washington, DC: Library of Congress.

— (1951). *Spanish poet Agustí Bartra reading from his work, 'L'Evangeli del vent'* [enregistrament sonor]. Washington, DC: Library of Congress.

Bartra, Agustí (ed.). *Antología de lecturas de misterio y de terror* (1978). Edició de Agustí Bartra. San Juan, Puerto Rico: Club de Lectores. 407 p.

Durán, Manuel; Bartra, Agustí (1967). *Panorama de la literatura española*. New York: Harcourt Brace & World. XV, 528 p.

Homer (1970). *Iliada*. Agustí Bartra, prólogo. Río Piedras, Puerto Rico: Edil. 346 p.

Narrativa norteamericana contemporánea (1978). Prólogo de Agustí Bartra. San Juan, Puerto Rico: Club de Lectores. 374 p.

Swift, Jonathan (1969). *Viajes de Gulliver*. Traducció de Agustí Bartra; ilustraciones de José Luis Florit. New York: Grolier International. 311 p.

Broch i Casanovas, Joan

(Barcelona, 1899 – Nova York, 1991)

Artesà. França, 1939. EUA, Nova York. Escultor.

Broch, Joan (ed.). *Catalan newsletter*. Núm. 1 (febr. 1964) – núm. 13 (1966). Nova York: [s. n.].

Camprubí Aymar, Zenòbia
(Malgrat de Mar, Barcelona, 1887 – San Juan de Puerto Rico, 1956)
Esriptora, traductora. Secretària de Juan Ramón Jiménez, marit. EUA, 1936. Puerto Rico, 1939.

Camprubí de Jiménez, Zenobia; Jiménez, Juan Ramón (1959). *Monumento de amor: cartas de Zenobia Camprubí y Juan Ramón Jiménez*. Edición de Ricardo Gullón. San Juan, Puerto Rico: Ediciones de la Torre. 104 p.

Canudas i Busquets, Josep
(Barcelona, 1894 – Friburg, Suïssa, 1975)
Pilot d'aviació. França, 1939. Cuba. República Dominicana. Mèxic. EUA, 1941. Traductor de l'exèrcit de l'aire nord-americà. Director de la *Revista aèrea latino americana*. Quebec. Aviació civil. Suïssa, 1963.

Canudas, José (ed.). *Revista aèrea latino americana*. Núm. 1 (1938) – núm. ? (1978). New York: Strato. Continuació d'Aero digest edició latino americana (1936–1938).

Carner-Ribalta, Josep
(Balaguer, Lleida, 1898 – Simi Valley, Califòrnia, 1988)
Escriptor, periodista, cap de premsa del Parlament de Catalunya. Mèxic, 1938. EUA, 1939. Membre del Consell Nacional de Catalunya als EUA, publicista, col·laborador en premsa escrita. Director de *Free Catalonia*. Professor de cinema.

Carner-Ribalta, Josep (1995). *The Catalan nation and its people*. Houston, TX: American Institute for Catalan Studies. IX, 223 p.

— (1943). *Facts about Catalonia*. New York: Free Catalonia: Consell Nacional Català. 31 p.

— (1990). *Gaspar de Portolá: explorer of California*. San Diego: Tecolote Publications. 191 p.

Carner-Ribalta, Josep (ed.). *Butlletí: Casal Català de Nova York*. Núm. 1 (nov. 1940). Nova York: Casal Català de Nova York.

Carner-Ribalta, Josep; Gibernau, Josep Anton; Fontanals, Josep (ed.). *Free Catalonia*. Núm. 1 (juny 1942) – núm. 13 (set. 1944). Nova York: Bulletin Catalan Information.

Casals-Ariet, Jordi
(Viladrau, Girona, 1911 – Nova York, 2004)
Metge. EUA, 1936. Viròleg, professor universitari i investigador.

Casals-Ariet, Jordi (1973). *Resistance to viral challenge in the days immediately following vaccination* [microforma]. New Haven, CT: Yale University School of Medicine.

Casals Defilló, Pau
(El Vendrell, Tarragona, 1876 – San Juan de Puerto Rico, 1973)
Violoncel·lista, director d'orquestra i compositor. França, 1939. Puerto Rico, 1956.

Alexanian, Diran; Casals, Pau; Geber, David (2003). *Complete cello technique: the classic treatise on cello theory and practice*. Mineola, NY: Dover Publications. 208 p.

Auden, W. H.; Casals, Pau (1971). *United Nations Day Concert, 1971 = Concert de la Journée des Nations Unies, 1971*. New York: United Nations. [4] p.

Blanco, Tomás; Casals, Pau; Homar, Lorenzo (1970). *Tres estrofas de amor para soprano*. San Juan, Puerto Rico: Galería Calibri. [12] p.

Briskier, Arthur (1958). *New approach to piano transcriptions and interpretation of Johann Sebastian Bach's music*. With introduction by Pablo Casals. New York: C. Fischer. 48 p.

Casals, Pau (1968). *El ángel travieso = The mischievous angel, for soprano and piano*. New York: A. Broude. 7 p.

— (1968). *Cançó a la Verge = Hymn to the Virgin: for two-part chorus of treble voices, mixed unison chorus ad lib. and organ or piano accompaniment*. New York: A. Broude. 4 p.

- (1965). *Choral music*. New York: A. Broude. 1 v. [paginació múltiple].
- (1967). *Eucarística: porto Jesús dins el meu cor = Deep in my heart I bear my Lord: for three-part chorus (solo ad lib.) of treble voices with organ or piano accompaniment*. New York: A. Broude. 7 p.
- (1958). *Message [personal statement to the press. In connection with his acceptance to participate in the United Nations day concert]*. New York.
- (1966). *Nigra sum = I am black: Decepta ex canticas: for three part chorus of treble voices with piano or organ accompaniment*. New York: A. Broude. 8 p.
- (1970). *O vos omnes, for male chorus*. New York: A. Broude.
- (1965). *O vos omnes = O ye people: for mixed chorus, a cappella*. Ft. Lauderdale, FL: Tetra Music DC. 7 p.
- (1989). *O vos omnes = O ye people: for mixed chorus a cappella*. Walter Ehret, arrang., Kenneth Sterne, traductor. New York: Tetra/Continuo Music Group. 6 p.
- (1962). *El pessebre = The manger: oratorio*. San Juan, Puerto Rico: Teatro de la Universidad de Puerto Rico. 36 p.
- (1966). *Recordare Virgo Mater = Oh, remember, Virgin Mother: for four-part chorus of mixed voices (T & B div.) with organ (or piano) accompaniment*. New York: A. Broude. 4 p.
- (1966). *Sacred works for chorus*. New York: A. Broude. 4 ítems en 1 v.
- (1966). *Salve Montserratina = Hail to Thee, Queen of Heaven: for four-part chorus of mixed voices (S & A div.) with organ accompaniment*. New York: A. Broude, 1966. 10 p.
- (1967). *Sardana for violoncello and orchestra*. New York: A. Broude. 23 p.
- (1967). *Sardana Sant Martí del Canigó*. New York: A. Broude.
- (1958). *Sardanas of Catalonia [enregistrament sonor]*. [S. l.: s. n.].
- (1972). *Song of the birds = Cant dell [i. e. dels] ocells: for cello and string orchestra*. Ft. Lauderdale, FL: Tetra/Continuo Music Group. 1 partitura (3 p.) + 1 part (2 p.).
- (1983). *Song of the birds = Cant dell [i. e. dels] ocells: version for flute, oboe, clarinet, tenor saxophone, trumpet, [or] violin, with piano accompaniment*. New York: Alexander Broude. 1 partitura (3 p.) + 1 part.
- (1978). *Spotlight on Pablo Casals [enregistrament sonor]*. [S. l.]: Motivational Planning recording.
- (1966). *Tota pulchra = Thou art all fair: for four-part chorus of mixed voices (div.) a cappella, with tenor solo ad lib.* New York: A. Broude. 4 p.
- (1959). *Tres estrofas de amor: canción para soprano*. San Juan, Puerto Rico: Instituto de Cultura Puertorriqueña. 7 p.
- (1967). *Tres estrofas de amor: canción para soprano y piano*. San Juan, Puerto Rico: Instituto de Cultura Puertorriqueña. 6 p.
- (1968). *Tres estrofas de amor = Three verses of love, for soprano and piano*. New York: A. Broude. 9 p.
- Casals, Pau; Alavedra, Joan (1963). *El pessebre*. Tallahassee, FL: [s. n.]. 24 p.
- (1966). *El pessebre: oratori per a veus, chor i orquestra*. Buffalo, NY: Biel's Photocopy and Microfilm Service. II, 131, 2 p.
- (1962). *El pessebre (poem of the manger) an oratorio. Chorus score (Catalan/English) for soli, mixed chorus and orchestra*. New York: Boosey and Hawkes.

— (1962). *El pessebre (poem of the manger): oratori: oratorio for soprano, boy soprano, contralto, tenor, baritone, bass soli, mixed chorus [SATB] and orchestra*. New York: Boosey & Hawkes. 47 p.

Casals, Pau; Auden, W. H. (1972). *Hymn to the United Nations, for four-part chorus of mixed voices with piano (or organ) acc.* New York: A. Broude. 15 p.

Casals, Pau; Boxer, Harold (1968). *Pablo Casals interview in Puerto Rico* [enregistrement sonore]. Washington, DC: Voice of America Music Library Collection of the Library of Congress.

Casals, Pau; Corredor, Josep M. (1957). *Conversations with Casals*. New York: Dutton. 240 p.

Casals, Pau; Federle, Charles. *Song of the birds: for double bass and piano*. Los Angeles, CA: Ludwin Music. 2 partitions (4 p., 4 p.) + 1 part (2 p.).

Casals, Pau; Gassol, Ventura (1967). *Balada de la Nova Solveig: song for soprano and piano*. New York: A. Broude.

Casals, Pau; Hedlund, Barbara Smith (2000). *Song of the birds = Cant dels ocells: chant populaire Catalan: for solo cello and cello quartet/choir*. Urbana, IL: Musi Celli Publications. 1 partition (3 p.) + 5 parts.

Casals, Pau; Iglesias, Olga; Forrester, Maureen (1974). *El pessebre = The manger* [enregistrement sonore]. Puerto Rico: [s. n.].

Casals, Pau; Kahn, Albert Eugene (1974). *Joys and sorrows*. New York: Simon and Schuster. 314 p.

— (1970). *Joys and sorrows: reflections*. New York: Simon and Schuster. 314 p.

Casals, Pau; Llongueres, Joan; Hess, Robert (1969). *De cara al mar = Sea-foam, for soprano and piano*. New York: A. Broude. 8 p.

Casals, Pau; Mestres, Apel·les (1967). *Cançó catalana no. 1: for soprano and piano [En el mirall canviant de la mar blava]*. New York: A. Broude. 5 p.

Casals, Pau; Montañez, Rafael (1968). *El ángel travieso = The mischievous angel: for soprano and piano*. New York: A. Broude. 7 p.

Casals, Pau; Richter, Clifford G. (1969). *O vos omnes = O ye people: for four-part chorus of men's voices a cappella*. New York: A. Broude. 6 p.

Casals, Pau; Segarra, Ireneu; Capella de Música de l'Abadia de Montserrat (1968). *Pablo Casals at Montserrat* [enregistrement sonore]. Los Angeles: Everest.

Casals, Pablo; Sterne, Kenneth (1966). *Nigra sum = I am black: for three-part chorus of men's voices (TTB) with piano or organ accompaniment*. Ft. Lauderdale, FL: Tetra/Continuo Music Group. 10 p.

— (1969). *Nigra sum = I am black = Decepta ex canticis: for three-part chorus of men's voices (TTB) with piano or organ accompaniment*. Ft. Lauderdale, FL: Tetra/Continuo Music Group. 10 p.

— (1969). *Nigra sum = I am black, for 3-part chorus of men's voices with piano or organ acc.* New York: A. Broude. 6 p.

Casals, Pau; Stokowski, Leopold (1970). *O vos omnes: for brass ensemble*. New York: Alexander Broude. 1 partition (4 p.) + 9 parts.

Casals, Pau; Verdaguer, Jacint (1968). *Cançó catalana no. 2 [A l'enterrament d'un nin]*. New York: A. Broude.

Casals, Pau; et al. (1975). *In memoriam Pablo Casals* [enregistrement sonore]. Puerto Rico: Instituto de Cultura Puertorriqueña.

Cavanah, Frances (1971). *We wanted to be free: the refugees' own stories: an anthology*. Philadelphia: M. Smith. [Inclou: Mangeot conversation with Pablo Casals, per J. M. Corredor]. XII, 207 p.

Schoenberg, Arnold; Ennulat, Egbert M. (1991). *Arnold Schoenberg correspondence: a collection of translated and annotated letters exchanged with Guido Adler, Pablo Casals, Emanuel Feuermann, and Olin Downes*. Metuchen, NJ: Scarecrow Press. XVII, 320 p.

Clariana, Bernardo
(Carlet, València, 1912)

Filòleg. República Dominicana, 1940. Cuba, 1940–42. EUA, 1942. Professor universitari, comentarista de ràdio, escriptor.

Catullus, Gaius Valerius (1954). *'Odio y amo': los poemas a lesbia y a Juvencio*. Ordenación, prólogo, traducción en verso y notas de Bernardo Clariana en conmemoración del bimilenario de la muerte del poeta. New York: Las Américas. 99 p.

Clariana, Bernardo (1944). *Ardentissima cura: a poem*. Edited by Dudley Fitts. New York: Gemor Press. [12] p.

— (1946). *Rendezvous with Spain: a poem*. Edited by Dudley Fitts, trad. and Julio de Diego, illustrator. New York: Gemor Press. [24] p.

Gámez, Tana de (1946). *Mujer, Estados Unidos de América: poema radiofónico*. Presentado por Bernardo Clariana. New York: Gemor Press. [10] p.

Coromines i Vigneaux, Joan

(Barcelona, 1905 – Pineda de Mar, Barcelona, 1997)

Filòleg, lexicògraf, professor universitari. França, 1939?. Argentina, 19???. EUA, 1948. Filòleg, lexicògraf, professor universitari.

Coromines, Joan (ed.). *Essays in Romance philology from the University of Chicago in honor of the XII International Congress of Romance Linguistics and Philology, Bucuresti, 15–20 April 1968* (1968). Chicago: Departments of Romance Languages and Literatures and of Linguistics University of Chicago. IV, 71 p.

Cuatrecasas Arumí, Josep

(Camprodon, Girona, 1903 – Washington, DC, 1996)

Botànic. Professor universitari. Director del Jardí Botànic de Madrid. Colòmbia, Bogotà, 1939. USA, Chicago, 1947. Conservador del Chicago Natural History Museum.

Cuatrecasas, Josep (1970). *Brunelliaceae*. Darien, CT: Organization for Flora Neotropica: Hafner. 189 p.

— (1964). *Cacao and its allies: a taxonomic revision of the genus Theobroma* [microforma]. Washington: Smithsonian Institution.

— (1950). *Contributions to the flora of South America: studies on Andean Compositae, I. Studies in South American plants*. Chicago: Chicago Natural History Museum. 113 p.

— (1951). *Contributions to the flora of South America: studies on Andean Compositae, II. Studies in South American plants, III*. Chicago: Chicago Natural History Museum. 1 v.

— (1961). *A taxonomic revision of the Humiriaceae*. Washington: Smithsonian Institution. III, 25, 214 p.

Cuatrecasas, Josep; Funk, V. A. (1985). *Brunelliaceae (supplement)*. New York: Organization for Flora Neotropica: New York Botanical Garden. 103 p.

Ferrater Mora, Josep

(Barcelona, 1912–1991)

Filòsof. França, 1939. Cuba, 1939. Xile, 1941. EUA, 1949. Filòsof, professor universitari i escriptor.

Cohn, Priscilla; Ferrater Mora, Josep (1981). *Transparencies: philosophical essays in honor of J. Ferrater Mora*. Atlantic Highlands, NJ: Humanities Press. XXIII, 235 p.

Ferrater Mora, Josep (1965). *Being and death: an outline of integrationist philosophy*. Berkeley: University of California Press. VIII, 267 p.

— (1957). *Man at the crossroads*. Boston: Beacon Press. VI, 252 p.

— (1968). *Man at the crossroads*. New York: Greenwood Press. VI, 252 p.

- (1957). *Ortega y Gasset: an outline of his philosophy*. New Haven: Yale University Press. 69 p.
- (1963). *Ortega y Gasset: an outline of his philosophy*. New Haven: Yale University Press. 103 p.
- (1960). *Philosophy today: conflicting tendencies in contemporary thought*. New York: Columbia University Press. 193 p.
- (1962). *Unamuno, a philosophy of tragedy*. Berkeley: University of California Press. 136 p.
- (1981). *Unamuno, a philosophy of tragedy*. Westport, CT: Greenwood Press. X, 136 p.

León, Luis de (1984). *The names of Christ*. Translation and introduction by Manuel Durán and William Kluback; preface by J. Ferrater Mora. New York: Paulist Press. XXII, 385 p.

Folch Pi, Jordi
(Barcelona, 1911 – Boston, Massachusetts, 1979)
Metge. EUA, 1939. Investigador i professor universitari.

Folch-Pi, Jordi (ed.) (1961). *Chemical pathology of the nervous system: proceedings of the third International Neurochemical Symposium, Strasbourg 1958*. New York: Pergamon Press. XIX, 720 p.

Folch-Pi, Jordi; Bauer, H. (ed.) (1963). *Brain lipids and lipoproteins, and the leucodystrophies: proceedings of the Neurological Symposium, VII International Congress of Neurology, Rome, 1961. Organized by the Problem Commission of Neurochemistry of the World Federation of Neurology*. Amsterdam; New York: Elsevier. XII, 213 p.

Fontanals Badia, Josep
(Sarral, Tarragona, 1893 – ? 1967)
Enginyer. Cuba, 1937. EUA, 19???. Enginyer de la NASA. Locutor aficionat de ràdio en català.

Carner-Ribalta, Josep; Gibernau, Josep Anton; Fontanals, Josep (ed.). *Free Catalonia*. Núm. 1 (juny 1942) – núm. 13 (set. 1944). Nova York: Bulletin Catalan Information.

Fontserè Carrió, Carles
(Barcelona, 1916)
Dibuixant de publicitat, cartellista. França, 1939. EUA, 1949. Barcelona, 1973. Dibuixant de còmics, publicista, fotògraf.

Bishop, Claire Huchet (1955). *The big loop*. Carles Fontseré, illustrator. New York: Viking Press. 221 p.

— (1965). *The big loop*. Carles Fontseré, illustrator. New York: Viking Press. 221 p.

— (1967). *The big loop*. Carles Fontseré, illustrator. New York: Viking Press. 221 p.

Fontseré, Carles (1956). *Western roundup*. New York: Dell, 1956. 96 p.

— (1955). *Wild Bill Elliott comics*. New York: Dell, 1955.

Francès Cabrera, Esteve
(Port de la Selva, Girona, 1913 – Barcelona, 1976)
Pintor i dibuixant. França, 1937. EUA, 1942. Figurista i escenògraf. Dénia, Alacant, 19???

Cervantes Saavedra, Miguel de (1965). *City Center of Music and Drama, presents New York City Ballet production of Don Quixote: from the novel*. New York: Program. [Decorats, il·luminació i vestuari Esteban Francés]. [24] p.

Heathers, Anne (1961). *A handful of surprises*. Esteban Francés, illustrator. New York: Harcourt Brace & World. 1 v. sense paginar.

— (1960). *The thread soldier*. Esteban Francés, illustrator. New York: Harcourt Brace. 1 v. sense paginar.

Gibernau Castells, Joan
(Barcelona, ?)
Encara viu el 1985, germà de Josep Anton Gibernau.

Agell, Joan; et al. (ed.). *Comitè Català Antifeixista de Nova York*. Núm. 1 (gen. 1937) – núm. 9 (abr. 1938).
Nova York: Comitè Antifeixista Català. En els núm. 8 i 9 continua amb el nom de *Catalonia*.

Gibernau Castells, Josep Anton
(Barcelona, 1905)
Cònsol de la República. Doctorand el 1935 a Washington. Encara viu l'any 1984.

Carner-Ribalta, Josep; Gibernau, Josep Anton; Fontanals, Josep (ed.). *Free Catalonia*. Núm. 1 (juny 1942)
– núm. 13 (set. 1944). Nova York: Bulletin Catalan Information.

Gibernau, Josep Anton (1948). *Export credits in the post war*. New York: [s. n.]. 41 p.

— (1945). *Foreign trade, a challenge*. Rutherford, NJ: Fairleigh-Dickinson Junior College. [15] p.

— (1944). *Hacia una política ibérica*. New York: Ramapo River Press. 20 p.

— (1943). *Solution for the Iberian puzzle: (notes for a further study)*. New York: Ramapo River Press.
[11] p.

— (1941). *Spain and the world*. New York: [s. n.]. [18] p.

— (1941). *Spain and the world* [microforma]. New York: [s. n.].

— (1986). *Triumphs and failures of American foreign policy from Roosevelt to Reagan, 1936–1986, with Spain as a case history*. Phoenix, AZ: Phoenix Books. 146 p.

Gibernau, Josep Anton (ed.). *J. A. Gibernau*. Núm. 1 (ag. 1966) – núm. 20 (1972). Chicago: J. A. Gibernau.
Els exemplars no anaven numerats; se'n calculen, però, vint circulars.

Grases González, Pere
(Vilafranca del Penedès, Barcelona, 1909 – Caracas, Veneçuela, 2004)
Professor, escriptor, França, 1936. Veneçuela, 1937. EUA, 1945. Veneçuela, 1946. Escriptor, professor
universitari, investigador.

Bello, Andrés (1981). *Anthology of Andrés Bello*. Edited by Pere Grases. Washington, DC: General
Secretariat Organization of American States. XXI, 259 p.

Grases, Pere (1974). *Significance of Andrés Bello in Western culture*. Georgetown: The Embassy of
Venezuela. 20 p.

— (1983). "TMs.: Step-stones across Bolivar's bibliography, 1983". 5 ítems en una carpeta.

— (1961). *Venezuelan writer Pedro Grases reading from his prose* [enregistrament sonor]. Washington,
DC: Library of Congress.

Gual, Enric F.
(1908)

Gual, Enrique F. *Rufino Tamayo*. New York: E. S. Herrmann, 1952. [4] p., 10 col. plates (in portfolio).

— (1962). *Tamayo*. New York: M. Knoedler & Co. 1 portfolio.

— (1955). *Torero: a bullfighter's day*. New York: Coley Taylor. 1 v. sense paginar.

Gudiol i Ricart, Josep Maria
(Vic, Barcelona, 1904 – Barcelona, 1985)
Comissari Generalitat salvament patrimoni. EUA, Nova York, 1939. Barcelona, 194?. Arquitecte,
historiador de l'art.

Gállego, Julián, Gudiol i Ricart, Josep Maria (1977). *Zurbarán, 1598–1664*. New York: Rizzoli. 415 p.

Gudiol i Ricart, Josep Maria (1964). *The arts of Spain*. Garden City, NY: Doubleday. 318 p.

— (1983). *The complete paintings of El Greco, 1541–1614*. New York: Greenwich House. 355 p.

— (1973). *Domenikos Theotokopoulos, El Greco, 1541–1614*. New York: Viking Press. 374 p.

— (1985). *Goya*. Collector's ed. Norwalk, CT: Easton Press. 128 p.

— (1985). *Goya*. Concise ed. New York: H. N. Abrams. 128 p.

— (1941). *Goya*. Edited by André Gloeckner. New York: The Hyperion Press. 121 p.

— (1965). *Goya*. New York: H. N. Abrams. 168 p.

— (1971). *Goya, 1746–1828. Biography, analytical study and catalogue of his paintings*. New York: Tudor. 4 v.

— (1965). *Romanesque Catalan art: mural painting*. New York: Tudor.

— (1941). *Spanish painting*. Toledo, OH: Museum of art. 147 p.

— (1974). *Velázquez, 1599–1660*. New York: Viking Press. 355 p.

Souchal, Geneviève; Carli, Enzo; Gudiol i Ricart, Josep Maria (1965). *Gothic painting*. New York: Viking Press. 67 p.

Guiu Estivella, Emília
(Manresa, Barcelona, 1920 (1922?) – San Diego, Califòrnia, 2004)
Mèxic, 1943. EUA, 1958. Actriu de cinema.

Cardona, René (2002). *Una viuda sin sostén* [enregistrament de vídeo]. Madera, CA: Madera Cinevideo: Venus Pictures.

Cardona, René, Jr. (1987). *Siempre en domingo* [enregistrament de vídeo]. Los Angeles, CA: Video Visa.

— (2001). *Siempre en domingo: la película* [enregistrament de vídeo]. United States: Xenon Pictures; México: Televisa Home Entertainment, 2001.

— (2001). *Siempre en domingo: la película* [enregistrament de vídeo]. Miami, FL: Santa Monica, CA: Televisa Internacional; Xenon Pictures.

Castro, Víctor Manuel (1991). *Las modelos de desnudos* [enregistrament de vídeo]. Madera, CA: Madera CineVideo.

Córcega, Miguel; Fouilloux, Victor (2004). *Abrázame muy fuerte* [enregistrament de vídeo]. México: Santa Monica, CA: Televisa Home Entertainment; Xenon Pictures.

Delgado, Miguel M. (1988). *Cantinflas: soy un prófugo* [enregistrament de vídeo]. Wilmington, CA: Video Latino.

— (1997). *El gendarme desconocio. Soy un prófugo* [enregistrament de vídeo]. Maple Planes, MN: Simitar Entertainment.

— (1988). *Soy un prófugo* [enregistrament de vídeo]. Wilmington, CA: Video Latino, 1988.

— (2000). *Soy un prófugo* [enregistrament de vídeo]. Newbury Park, CA: Brentwood Home Video.

— (1990). *Soy un prófugo* [enregistrament de vídeo]. S. l.: Video Tempo.

— (1989). *Soy un prófugo* [enregistrament de vídeo]. Houston, TX: Eagle Video of America.

— (1986). *Soy un prófugo* [enregistrament de vídeo]. Estats Units?: Isela Vega Video.

- (1999). *Soy un prófugo* [enregistrament de vídeo]. Madera, CA: Producciones Internacionales; Distributed by Madera Cinevideo.
- (1993). *Soy un prófugo* [enregistrament de vídeo]. Van Nuys, CA: Laguna Films.
- (1994). *Soy un prófugo* [enregistrament de vídeo]. Estats Units?: Aguila Video.
- Díaz Morales, José (1991). *¡Amor, qué malo eres!* [enregistrament de vídeo]. Los Angeles, CA: Video Visa.
- (2000). *¡Amor, qué malo eres!* [enregistrament de vídeo]. Northridge, CA: Madera, CA: Laguna Films; distributed by Madera CineVideo.
- (2003). *Pecadora* [enregistrament de vídeo]. Northridge, CA: Madera, CA: Laguna Films; Distributed by Madera CineVideo.
- (2000). *Pervertida* [enregistrament de vídeo]. Northridge, CA: Laguna Films.
- Fernández Bustamante, Adolfo (1999). *Paco el elegante* [enregistrament de vídeo]. Northridge, CA: Laguna Films.
- (2000). *Paco el elegante. Las interesadas* [enregistrament de vídeo]. Van Nuys, CA: Aguila Pictures: Azteca Films.
- Fernández, Emilio (1984). *Flor Silvestre* [enregistrament de vídeo]. Madera, CA: Madera Cinevideo.
- Galindo III, Pedro (2002). *Cacería de un criminal Chacal, 2a. parte* [enregistrament de vídeo]. Madera, CA: Compañía Oxxo; Madera Cinevideo.
- Gómez Landero, Humberto (1999). *El niño perdido* [enregistrament de vídeo]. Northridge, CA: Madera, CA: Laguna Films; distributed by Madera Cinevideo.
- (1992). *El niño perdido* [enregistrament de vídeo]. Van Nuys, CA: Laguna Films.
- (2003). *El niño perdido* [enregistrament de vídeo]. California?: Cozumel Films: Ventura Distribution.
- (1988). *El niño perdido* [enregistrament de vídeo]. Los Angeles, CA: Condor Video.
- Morayta, Miguel (1990). *Delirio tropical* [enregistrament de vídeo]. Hollywood, CA: The Puente Group Homevideo.
- Patiño Gómez, Alfonso (1955). *El médico de las locas* [enregistrament de vídeo]. United States: GC Films.
- (1992). *El médico de las locas* [enregistrament de vídeo]. Madera, CA: Madera Cinevideo.
- (1999). *El médico de las locas; Loco por ellas; Músico, poeta y loco* [enregistrament de vídeo]. United States: Sabina DC.
- Rivero, Fernando A. (1986). *Nosotros* [enregistrament de vídeo]. Madera, CA: Madera Cinevideo.
- Rodríguez, Ismael (1986). *Corrupción* [enregistrament de vídeo]. West Hollywood, CA: Madera, CA: Mexcinema; Distributed by Madera Cinevideo.
- Rodríguez, Joselito (1987). *Angelitos negros* [enregistrament de vídeo]. West Hollywood, CA: Mexcinema.
- (2000). *Angelitos negros* [enregistrament de vídeo]. West Hollywood, CA: Madera, CA: Mexcinema; Madera Cinevideo.
- (). *Angelitos negros* [enregistrament de vídeo]. Coral Gables, FL: Club Mundial de Video.
- Rodríguez, Roberto (1989). *Viva mi desgracia* [enregistrament de vídeo]. Madera, CA: Madera CineVideo.
- (1987). *Viva mi desgracia* [enregistrament de vídeo]. Los Angeles, CA: Mexcinema Video.
- (1997). *Viva mi desgracia* [enregistrament de vídeo]. Los Angeles, CA: Producciones Internacionales:

Mexcinema Video.

Rodríguez Ruelas, Ismael (2000). *Pancho Villa y la valentina* [enregistrament de vídeo]. West Hollywood, CA; Madera, CA: Mexcinema Video DC; distributed by Madera CineVideo.

Klein Serrallés, Joan
(Catalunya?)

Klein Serrallés, Juan (1941). *Cálculos de performance de las avionetas*. San Francisco: Aviation Press. 5, 75 p.

— (1944). *English-Spanish and Spanish-English dictionary of aviation terms*. 1st ed. New York: McGraw-Hill Book. X, 131 p.

— (1941). *Light aircraft performance calculation*. San Francisco: Aviation Press. XIV, 67 p.

— (1940). *Manual de aerodinámica*. San Francisco: Aviation Press. 226 p.

Llorens Castillo, Vicente
(València, 1906 – Jalance, València, 1979)
Historiador de la literatura. Professor universitari. França, 1939. República Dominicana, 1939. Puerto Rico, 1943. EUA, Princeton, NJ, 1945.

Lida, Clara E.; Zavala, Iris M (1970). *La revolución de 1868: historia, pensamiento, literatura*. Prólogo de Vicente Llorens. New York: Las Américas. 503 p.

Llorens, Vicente (1947). *Don Quijote y los libros*. Río Piedras, Puerto Rico: Universidad de Puerto Rico, Junta Editoria. 33 p.

Martí i Ibáñez, Félix
(Cartagena, Murcia, 1910 – Nova York, 1972)
Metge. Polític. EUA, Nova York, 1939. Editor científic i professor universitari.

Antibiotics annual, 1958–59 (1959). Edited by Henry Welch and Félix Martí-Ibáñez. New York: Medical Encyclopaedia.

Arrington, George E. (1959). *A history of ophthalmology*. Foreword by Félix Martí-Ibáñez. New York: MD Publications. 174 p.

Dowling, Harry Filmore (1956). *Tetracycline*. Foreword by Henry Welch and Félix Martí-Ibáñez. New York: Medical Encyclopedia. 64 p.

International Symposium on Health and Travel (1st 1955: New York). *Health and travel: proceedings. Held in New York City, June 23, 1955*. Edited by Félix Martí Ibáñez. New York: MD Publications. 70 p.

Herrell, Wallace Edgar (1955). *Erythromycin*. Foreword by Henry Welch and Félix Martí-Ibáñez. New York: Medical Encyclopedia. VIII, 56 p.

International record of medicine and general practice clinics. New York: MD Publications. [Editor: Jan. 1951– F. Martí Ibáñez].

Jawetz, Ernest (1956). *Polymyxm, neomycin, bacitracin*. Foreword by Henry Welch and Félix Martí-Ibáñez. New York: Medical Encyclopedia. 96 p.

Li, Shu-fan (1964). *Hong Kong surgeon*. Foreword by Morris Fishbein and Félix Martí-Ibáñez. New York: Dutton. XVI, 240 p.

Martí-Ibáñez, Félix (1959). *History of American medicine: a symposium*. New York: MD Publications. 181 p.

— (1970). *The adventure of art*. New York: C. N. Potter. 603 p.

— (1963). *All the wonders we seek, thirteen tales of surprise and prodigy*. New York: C. N. Potter. 448 p.

— (1962). *Ariel: essays on the arts and the history and philosophy of medicine*. New York: MD Publications. 292 p.

— (1962). *Cakes and manzanilla: the gentleman from Seville*. New York: [s. n.]. 13 p.

— (1958). *Centaur: essays on the history of medical ideas*. New York: MD Publications. 714 p.

— (1960). *Centaur: essays on the history of medical ideas*. New York: MD Publications. XVII, 714 p.

— (1964). *The crystal arrow: essays on literature, travel, art, love, and the history of medicine*. New York: C. N. Potter. XX, 712 p.

— (1962). *The epic of medicine*. New York: Potter. 294 p.

— (1939). *España: [discurso pronunciado en el Central Opera House de New York, el día 4 de diciembre de 1938]*. New York: Publicaciones S. I. A. 52 p.

— (1960). *Henry E. Sigerist on the history of medicine*. New York: MD Publications. XI, 313 p.

— (1966). *Journey around myself: impressions and tales of travels around the world: Japan, Hong Kong, Macao, Bangkok, Angkor, Lebanon*. New York: C. M. Potter. 404 p.

— (1958). *Men, molds, and history*. New York: MD Publications. 114 p.

— (1972). *The mirror of souls, and other essays*. New York: C. N. Potter. 695 p.

— (1938). *Niños en España*. Nova York?: S. I. A.; Librería Internacional. 18 p.

— (1960). *The pageant of medicine*. New York: Farrar Straus and Cudahy. XV, 360 p.

— (1967). *The patient's progress*. New York: MD Publications. 148 p.

— (1971). *The pebble in the bell*. New York: MD publications. 34 p.

— (1961). *A prelude to medical history*. New York: MD Publications. 253 p.

— (1964). *The ship in the bottle*. New York: MD publications. 12 p.

— (1967). *The ship in the bottle, and other essays*. New York: C. N. Potter. 758 p.

— (1967). *Tales of philosophy*. New York: C. N. Potter. 334 p.

— (1969). *Tales of philosophy*. New York: Dell. 340 p.

— (1968). *To be a doctor; The young princes; The race and the runner*. New York: MD Publications. 62 p.

— (1965). *Waltz, and other stories*. New York: C. N. Potter. 309 p.

Martí-Ibáñez, Félix (ed.). *Ariel: revista de hechos e ideas*. Núm. 1 (1939–). Los Angeles: Ariel.

May, Jacques M. (1958). *The ecology of human disease*. Pròleg de Félix Martí-Ibáñez. New York: MD Publications. XXIV, 327 p.

Musselman, Merle M.; Davis, H. L.; McFadden, H. W. (1956). *Terramycine (oxytétracycline)*. Pròleg de Henry Welch et Félix Martí-Ibáñez. New York: Medical Encyclopedia. 160 p.

Raphaelian, Harry M. (1953). *The hidden language of symbols in oriental rugs*. Foreword by Félix Martí-Ibáñez. New York: A. Sivas. 230 p.

— (1954). *The hidden language of symbols in oriental rugs*. Foreword by Félix Martí-Ibáñez. New York: A. Sivas. 230 p.

— (1960). *Rugs of Armenia, their history and art*. Foreword by Félix Martí-Ibáñez. New Rochelle, NY: Anatol Sivas Publication. 87 p.

Rosen, George (1958). *A history of public health*. Foreword by Félix Martí-Ibáñez. New York: MD Publications. 551 p.

Sigerist, Henry E. (1960). *On the history of medicine*. Edited by Félix Martí-Ibáñez. Pròleg de John F. Fulton. New York: MD Publications. 313 p.

Society for the Scientific Study of Religion (1956). *Psychiatry and religion*. Edited by Félix Martí-Ibáñez. New York: MD Publications. 62 p.

Welch, Henry (1954). *Principles and practice of antibiotic therapy*. Edited by Félix Martí-Ibáñez. New York: Medical Encyclopedia. XIX, 699 p.

Welch, Henry; Martí-Ibáñez, Félix (1960). *The antibiotic saga*. New York: Medical Encyclopedia. 150 p.

Welch, Henry; Martí-Ibáñez, Félix (ed.) (1956). *The Impact of the Food and Drug Administration on our society: a fiftieth anniversary panorama*. New York: MD Publications. 144 p.

— (1956). *Proceedings of the Symposium on Medicated Feeds*. New York: Medical Encyclopedia. 214 p.

Medrano de Supervía, Guillermina
(Albacete, 1912)

Polític. França, 1939. República Dominicana, 1939. EUA, Washington, 1945. Professora i pedagoga.

Ginsburg, Ruth R.; Nassi, Robert J.; Supervía, Guillermina M. (1966). *Segunda vista: a second year course*. Boston: Allyn and Bacon. XIII, 497 p.

— (1968). *Segunda vista: a second year course*. Boston: Allyn and Bacon. XIII, 497 p.

— (1962). *Speaking Spanish: an introductory course*. Boston: Allyn and Bacon. IX, 276 p.

— (1968). *Speaking Spanish: an introductory course*. Boston: Allyn and Bacon. XI, 308 p.

— (1966). *Teachers' manual for Segunda vista*. Boston: Allyn and Bacon. 134 p.

— (1966). *Workbook for Segunda vista*. Boston: Allyn and Bacon. 245 p.

— (1968). *Workbook for speaking Spanish*. Boston, Allyn and Bacon. 160 p.

Ginsburg, Ruth R.; et al. (1972). *The Allyn and Bacon spanish program*. Boston: Allyn and Bacon,. 8 v.

Heptner, Angela M.; et al. (1982). *The Allyn and Bacon Spanish program*. Boston: Allyn and Bacon. 4 v.

Supervía, Guillermina M. (1963). *La cruz verde: vida y leyendas de México*. New York: Odyssey Press. VII, 232 p.

Supervía, Guillermina M., Maynes, J. O.; Sweet, Richard H. (1972). *Actualidad hispánica*. Boston: Allyn and Bacon. 470 p.

— (1972). *Teachers' manual for actualidad hispánica*. Boston: Allyn and Bacon. 154 p.

Weisinger, Nina Lee; Johnston, Marjorie Cecil; Supervía, Guillermina M. (1950). *A first reader in Spanish*. New York: The Odyssey Press. XII, 130 p.

Miravittles i Navarro, Jaume
(Figueres, 1906 – Barcelona, 1988)

Polític i escriptor. Comissariat de Propaganda. França, 1939. Nord d'Àfrica. Mèxic. EUA, Nova York, 1944. Periodista. Director de l'agència de notícies belga Infombel i de Spanish information. Barcelona, 1962. Periodista

Miravittles, Jaume (1950). *A report on the economic and financial situation of Franco's Spain*. New York. 21 p.

— (1950). *Als meus amics*. Nova York: Jaume Miravittles.

Monguió, Lluís
(Tarragona, 1908)

Diplomàtic i escriptor. EUA, Nova York, 1939. Professor universitari. Viu el 2003.

Alberti, Rafael (1966). *Selected poems*. Edited and translated by Ben Belitt. Introd. by Luis Monguió. Berkeley: University of California Press. X, 219 p.

Monguió, Lluís (1952). *César Vallejo, 1892–1938: vida y obra, bibliografía, antología*. New York. 141 p.

— (1967). *Don José Joaquín de Mora y el Perú del ochocientos*. Berkeley: University of California Press. 389 p.

— (2003). *Memorias de un hombre de acción y pensamiento*. Entrevistado por John Herman Richard Polt y Jorge Cornejo Polar. Berkeley: Regional Oral History Office the Bancroft Library University of California. p. X, 114 p.

— (1954). *La poesía postmodernista peruana*. Berkeley: University of California Press. 251 p.

— (1960). *Sobre un escritor elogiado por Cervantes: los versos del perulero Enrique Garcés y sus amigos, 1591*. Berkeley: University of California Press. 64 p.

— (1961). *Selected poems of Pablo Neruda*. Edited and translated by Ben Belitt. Introd. by Luis Monguió. New York: Grove Press. 320 p.

— (1963). *Selected poems of Pablo Neruda*. Edited and translated by Ben Belitt. Introd. by Luis Monguió. New York: Grove Press. 320 p.

— (1977). *Selected poems of Pablo Neruda*. Edited and translated by Ben Belitt. Introd. by Luis Monguió. New York: Grove Press. 320 p.

Pardo y Aliaga, Felipe (1973). *Poesías*. Edición de Luis Monguió. Berkeley: University of California Press. 452 p.

Torres-Rioseco, Arturo; Monguió, Lluís (1944). *Lector hispanoamericano*. Boston: D. C. Heath and Co. IX, 158 p.

Montllor i Puigvert, Joan
(Barcelona, 1919)

EUA, Nova York, 1937. Traductor, escriptor i publicista. Adaptador de pel·lícules al castellà. Membre actiu de la vida catalana de Nova York.

Albertí, Sofia A.; Montllor, Joan (ed.). *Ressò: informació i divulgació catalana*. Núm. 1 (des. 1955) – núm. 8 (1956). Nova York: Centre Català de Nova York. El subtítol és irregular: Ressò: Informació i expansió catalana.

Murià i Romaní, Anna
(Barcelona, 1904 – Terrassa, Barcelona, 2002)

Esriptora. França, 1939. República Dominicana, 1940. Cuba, 1941. Mèxic, 1941. Traductora i escriptora. EUA, Nova York, Newton (Nova Jersey), Bayville (Long Island), 1948. Mèxic, 1950. EUA, 1961. Mèxic, 1961. EUA, 1963. Mèxic, 1963. Terrassa, 1970.

Defoe, Daniel (1969). *Robinson Crusoe*. Traducción de Anna Murià; ilustraciones de C. Blanch. New York: Grolier International. 303 p.

Elfman, Blossom (1979). *Una casa para Jonnie O*. Traducido por Anna Murià. San Juan, Puerto Rico: Club de Lectores de Puerto Rico. 207 p.

Stevenson, Robert Louis (1969). *La isla del tesoro*. Traducción de Anna Murià; ilustraciones de Lozano Olivares. New York: Grolier International. 185 p.

Nin-Culmell, Joaquim Maria
(Berlín, 1908 – Oakland, Califòrnia, 2004)
Músic. EUA, Nova York, 1938. Professor. Compositor.

Encina, Juan del (1975). *Qu'es de ti, desconsolado? Levanta, Pascual, levanta*. Edición de Joaquín Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

— (1975). *Triste España, sin ventura; A tal pérdida tan triste*. Edited by Joaquín Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

Escobar, Pedro de (1978). *Gran placer siento yo ya = (Great delight do I sense now): for mixed chorus (SATB) a cappella*. Edited by Joaquín Nin. New York: Broude Bros.

Escobar, Pedro de (1978). *Quedaos, adiós: for SATB a cappella*. Edited by Joaquín Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

Guerrero, Francisco (1976). *Dejó la venda: for SSAT a cappella or with instrumental doubling ad libitum*. Edited by Joaquín Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

— (1976). *Esclarecida Juana: for SSAT a cappella or with instrumental doubling ad libitum*. Edited by Joaquín Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

— (1976). *Prado verde y florido: for SSAT a cappella or with instrumental doubling ad libitum*. Edited by Joaquín Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

Guerrero, Pedro (1976). *O más dura que mármol!: for SATB a cappella or with instrumental doubling ad libitum*. Edited by Joaquín Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

— (1976). *Por do començaré?: for SATB a cappella or with instrumental doubling ad libitum*. Edited by Joaquín Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

Kent, Adam (1999). "The use of Catalan folk materials in the works of Federico Mompou and Joaquín Nin-Culmell". Tesi de doctorat (D. M. A.).

Library, Chapin (1950). *Four centuries of music: an exhibit*. Handlist and exhibit prepared by J. Nin-Culmell with the assistance of Mary L. Hurt Richmond. Williamstown, MA: Chapin Library.

Nin-Culmell, Joaquim (1966). *El burlador de Sevilla* [microforma]. Ms. of the editor's copy prepared by a professional copyist, and corrected by the composer.

— (2001). *Complete works for solo piano* [enregistrement sonore]. Port Washington, NY: Koch International Classics.

— (1970). *Dedication Mass: SATB choir and organ*. Cincinnati: World Library of Sacred Music. 32 p.

— (1959). *Fum, fum, fum: for four-part chorus of mixed voices (SAT. B.) and tambourine*. New York: Rongwen Music: Broude Brothers Ltd. 8 p.

— (1955). *The lost child ('El niño perdido'): Christmas carol, Three traditional Cuban songs*. New York: Rongwen Music. 4 p.

— (1963). *Missa in honorem sanctae rosae*. New York: Independent Music Publishers. 31 p.

— (1955). *Sonata breve: for piano*. New York: Rongwen Music. 12 p.

— (19??). *Sonata for pianoforte*. London: New York: Oxford University Press; Carl Fischer.

— (1955). *Three traditional Cuban songs: for mixed Chorus (SAT. B.) a cappella*. New York: Rongwen Music. 1 partitura (paginació múltiple).

— (1955). *Three traditional Cuban songs: for chorus of mixed voices a cappella*. New York: Rongwen Music. 3 partitures (paginació múltiple).

— (1957). *Tonadas: for piano*. Williamstown: Broude International Editions. 4 v.

— (1991). *Tres impresiones = Trois impressions: pour piano*. New York: Broude International Editions. 16 p.

— (1989). *Variations on 'Ein'feste Burg ist unser Gott'*. Miami, FL: H. W. Gray Publications. 8 p.

— (1958). *La Virgen lava pañales: for four-part chorus of mixed voices (SATB)*, with tambourine. New York: Rongwen Music; Broude Brothers Ltd. 5 p.

Nin-Culmell, Joaquim; Cantos, Maria Luisa (1993). *Tonadas: volumes I–IV* [enregistrament sonor]. [S. l.]: Marco Polo.

Nin-Culmell, Joaquim; Gutierrez, Micaela; Ting, Andrew; Berkeley Sinfonia (1995). *Concerto para piano y orquesta* [enregistrament sonor]. California?: [s. n.].

Nin-Culmell, Joaquim; Jordá, Enrique; San Francisco Symphony Orchestra (1963). *Diferencias* [enregistrament sonor]. [S. l.]: American International Music Fund. Recording Guarantee Project.

Nin-Culmell, Joaquim; Mester, Jorge; Galindo, Blas (1978). *Diferencias* [enregistrament sonor]. Louisville, KY: Louisville Orchestra.

Nin-Culmell, Joaquim; Nin, Anaïs (1990). *Ragpicker's song*. New York: Broude Brothers. 8 p.

— (1996). *Ragpicker's song: for mixed chorus (SATB) with piano accompaniment*. New York: Broude Brothers. 8 p.

Nin-Culmell, Joaquim (1941). *In memoriam Paderewski: for piano*. 2 p. de música manuscrita.

Ponce, Juan (1980). *Como está sola mi vida! = Loneliness is all that I feel: for mixed chorus (SATB) a cappella*. Edited by Joaquim Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

— (1980). *La mis sola Laureola = One and only Laureola: for mixed chorus (SATB) a cappella*. Edited by Joaquín Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

Ribera, Antonio de; Encina, Juan del (1975). *Por unos puertos arriba: for SATB a cappella or with instrumental doubling ad libitum*. Edited by Joaquín Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

Vásquez, Juan (1975). *Con qué la lavaré?: for SATB a cappella*. Edited by Joaquín Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

— (1975). *De los álamos vengo, madre: for SATB a cappella*. Edited by Joaquín Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

— (1975). *En la fuente del rosel: for SATB a cappella*. Edited by Joaquín Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

— (1975). *Vos me matastes: for SSATB a cappella*. Edited by Joaquín Nin-Culmell. New York: Broude Bros.

Palerm Vich, Àngel
(Eivissa, 1917 – Mèxic, 1980)
Militar. Mèxic, 1939. EUA, 1952. Mèxic, 1965. Antropòleg. Professor universitari.

Ireland. Royal Anthropological Institute of Great Britain (1956). *Guía de campo del investigador social*. Traducción de Carmen Viqueira y Angel Palerm. Washington: Oficina de Ciencias Sociales Departamento de Asuntos Culturales Unión Panamericana.

Kelly, Isabel Truesdell; Palerm, Àngel (1950). *The Tajin Totonac*. Washington: U. S. G. P. O.

— (1952). *The Tajin Totonac*. Washington: U. S. G. P. O.: Interdepartmental Committee on Scientific and Cultural Cooperation.

Origen y desarrollo de la civilización en el occidente de México: homenaje a Pedro Armillas y Àngel Palerm (1992). Edited by Brigitte Boehm de Lameiras and Phil C. Weigand. Zamora, MI: El Colegio de Michoacán. 382 p.

Palerm, Angel (1960). *Estudios sobre ecología humana: conferencias celebradas en la Sociedad de Antropología de Washington*. Washington, DC: Unión Panamericana Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos. v, 137 p.

- (1975?). *La guerra civil española de Mister Thomas*. Washington: American University. 20 p.
- (1964). *Observaciones sobre el desarrollo agrario en Israel*. Washington: Unión Panamericana. VII, 94 p.
- (1967). *Observaciones sobre la planificación regional*. Washington, DC: Unión Panamericana. 104 p.
- (1962). *Observaciones sobre la reforma agraria en Italia*. Washington: Oea Pan American Union. 114 p.
- (1963). *Observaciones sobre la reforma agraria en Italia*. Washington: Unión Panamericana. 114 p.
- (1957). *Studies in human ecology: a series of lectures given at the Anthropological Society of Washington*. Washington: Social Science Section Dept. of Cultural Affairs Pan American Union. V, 138 p.
- (1957). *Studies in human ecology: a series of lectures given at the Anthropological Society of Washington* [microforma]. Washington: Social Science Section Dept. of Cultural Affairs Pan American Union.
- Symposium on Middle American Anthropology (1955: Boston, MA) (1960). *Antropología de mesoamérica*. Edición de Gordon R. Willey, Evon Z. Vogt y Angel Palerm. Washington: Unión Panamericana. VIII, 53 p.
- . *Middle American anthropology*. Assembled by Gordon R. Willey, Evon Z. Vogt and Angel Palerm. Washington, DC: Pan American Union General Secretariat Organization of American States. V, 73 p.

Penón, Agustí

(Barcelona, 1920 – San José, Costa Rica, 1976)

Escriptor. EUA, 1939?. Costa Rica, 19??. Granada, 1955. Costa Rica?, EUA?, 1956?.

Paso, Alfonso (1967). *Song of the grasshopper: a comedy in two acts*. Adapted from the Spanish by William Layton and Agustin Penon. New York: ANTA Theatre. 1 v. (paginació múltiple).

Perenya de Malagón i Pàmies, Helena

(Lleida, 1913)

Advocada i traductora. França, 1939. República Dominicana, 1939. Mèxic, 19??. EUA, 19??.

Rubincam, Milton (1962). *A critique of spanish genealogy: special advance preprint of a selection from The ancestry of Sancha (de Ayala) Blount*. With a Spanish translation by Helena Pereña de Malagón. Washington, DC: M. Rubincam. [16] p.

Pi-Sunyer Bayo, Jaume

(Barcelona, 1903 – Nova York, 2000)

Metge i professor universitari. França, 1939. Mèxic, 1939. EUA, Nova Jersey, 1945.

Weir, Jamie; Abrahams, Peter H (1979). *Atlas de anatomía radiológica*. Traductor, Jaime Pi Sunyer. Chicago: Year Book Medical Publishers. 287 p.

Pijoan Soteras, Josep

(Barcelona, 1881 – Lausana, Suïssa, 1963)

Historiador, historiador de l'art, professor universitari, poeta.

Mena, Margarita de (1944). *Via crucis: M. de Mena*. Joseph Pijoan forward. New York: Universal. [32] p.

Pijoan, Josep (1940). *Art in ancient times: prehistoric Egypt, Near East, Greece and Rome*. Chicago: University of Knowledge. IX, 384 p.

— (1941). *Art in ancient times: prehistoric Egypt, Near East, Greece and Rome*. Chicago: University of Knowledge. ix, 384 p.

— (1938). *Art in the middle ages: Europe-Islam-Far East-American Indians*. Chicago: University of Knowledge. 384 p.

— (1938). *Art in the modern world: European renaissance, Baroque-modern art*. Chicago: University of Knowledge. 384 p.

Ponsetí Vives, Ignasi
(Ciutadella, 1914)

Metge. França, 1939. Mèxic, 1939?. EUA, Iowa, 1941. Professor universitari i investigador. Descobridor del mètode Ponseti per al peu bot.

Ponseti, I. V. (1996). *Congenital clubfoot: fundamentals of treatment, Oxford medical publications*. Oxford, England; New York: Oxford University Press.

— (1974). *Congenital clubfoot* [material gràfic]. Chicago: American Academy of Orthopaedic Surgeons. Diapositives.

— (1974). *Congenital dislocation of the hip (CDH)* [material gràfic]. Chicago, IL: American Academy of Orthopaedic Surgeons. Diapositives.

— (1972). *Treatment of congenital clubfoot* [enregistrament de vídeo]. [S. l.]: Video Digest.

— (2002). *Treatment of congenital clubfoot in a 3 day old baby. Treatment of congenital clubfoot in a 1/2 month old baby* [enregistrament de vídeo]. Rosemont, IL: The Academy.

Weinstein, Stuart L.; Ponseti, Ignasi; American Academy of Orthopaedic Surgeons (1983). *Congenital dislocation of the hip diagnosis, pathology, and obstacles to reduction* [enregistrament de vídeo]. Chicago, IL: American Academy of Orthopaedic Surgeons.

Pujol, Albert
(Sense dades, potser pseudònim de Joan C. Broch)

Pujol, Albert (ed.). *Butlletí dels catalans de Nova York (1948–1949?)*. Nova York: [s. n.].

Pujol Garcia, Joan
(Conegut també per *Arabel* i per *Garbo*)
(Barcelona, 1912 – Caracas, 1988)

Espia. Canadà. Cuba. Mèxic. Veneçuela. Propietari rural. Estats Units, Washington, 19?? FBI.

Pujol, Juan; West, Nigel (1985). *Operation GARBO: the personal story of the most successful double agent of World War II*. New York: Random House. 205 p.

— (1986). *Operation GARBO: the personal story of the most successful double agent of World War II*. New York: Random House. 190 p.

— (1987). *Operation GARBO: the personal story of the most successful double agent of World War II*. New York: Pocket Books. 255 p.

Setton, Dan (1992). *Wartime espionage* [enregistrament de vídeo]. Terre Haute, IN: Columbia House.

Ruiz Vilaplana, Antonio
(Barcelona, 1905)

Advocat, periodista. Comissari de Justícia. França, 1937. EUA, 19???. Periodista Associated Press, United Press.

Ruiz Vilaplana, A. (1938). *Burgos justice*. New York: Alfred A. Knopf. 241 p.

Santaló i Sors, Lluís Antoni
(Girona, 1911 – Buenos Aires, Argentina, 2001)

Matemàtic. Especialitzat en aeronàutica al servei de l'Exèrcit republicà. França, 1939. Argentina, 1939. EUA, Chicago, Princeton, NJ, 1948. Argentina, 1949. Investigador. Professor universitari.

Santaló, Luis A. (1965). *Espacios vectoriales y geometría analítica*. Washington: Departamento de Asuntos Científicos Unión Panamericana Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos. 57 p.

— (1968). *Espacios vectoriales y geometría analítica*. Washington: Departamento de Asuntos Científicos

— (1974). *Espacios vectoriales y geometría analítica*. Washington: Programa Regional de Desarrollo Científico y Tecnológico Departamento de Asuntos Científicos Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos. VI, 60 p.

— (1979). *Espacios vectoriales y geometría analítica*. Washington, DC: Secretaría General de la Organización de los Estados Americanos Programa Regional de Desarrollo Científico y Tecnológico Departamento de Asuntos Científicos. VI, 56 p.

— (1984). *Integral geometry and geometric probability*. Cambridge: Cambridge University Press. XVII, 404 p.

— (2004). *Integral geometry and geometric probability*. Cambridge: Cambridge University Press. XVII, 404 p.

— (1976). *Integral geometry and geometric probability*. Reading, MA: Addison-Wesley Advanced Book Program. XVII, 404 p.

— (1975). *Probabilidad e inferencia estadística*. Washington: Organización de los Estados Americanos. 135 p.

— (1970). *Probabilidad e inferencia estadística*. Washington: Programa Regional de Desarrollo Científico y Tecnológico. VI, 133 p.

Sert i López, Josep Lluís
(Barcelona, 1902–1983)
Arquitecte. Cuba, 1939. EUA, 1939.

Arango, Jorge (1970). *The urbanization of the earth*. Introduction by José Luis Sert. Boston: Beacon Press. XIV, 175 p.

Le Corbusier (1973). *The Athens charter*. With an introduction by Jean Giraudoux. Translated from the French by Anthony Eardley. With a new foreword by Josep Lluís Sert. New York: Grossman Publishers. XIX, 111 p.

Giedion, S.; Sekler, Eduard F. (1959). *The human scale: advanced seminar for the master's class*. Edited with the cooperation of José Luis Sert. Cambridge, MA: Harvard University. Graduate School of Design. 2 v.

Giedion, S.; Sekler, Eduard F.; Sert, José Luis (1957). *The human scale: urban design seminar*. Cambridge, MA: Harvard University.

International Congress for Modern Architecture (1951: Hoddesdon, England). *Proposed readings: session VI, Meeting places: [readings assembled for use in study-discussion program at Graduate School of Design, Harvard University, 1957]*. Prepared by José Luis Sert, 1957. [18] p.

Sert, José Luis (1944). *Can our cities survive?: an ABC of urban problems, their analysis, their solutions: based on the proposals formulated by the C. I. A. M., International congresses for modern architecture, Congrès internationaux d'architecture moderne*. Cambridge, MA: Harvard University Press; London: H. Milford, Oxford University Press. XI, 259 p.

— (1942). *Can our cities survive?: an ABC of urban problems, their analysis, their solutions: based on the proposals formulated by the C. I. A. M., International congresses for modern architecture, Congrès internationaux d'architecture moderne*. Cambridge, MA: Harvard University Press; London: H. Milford, Oxford University Press. XI, 259 p.

— (1962). *The expanding frontier of architecture* [microforma]. Cambridge, MA: Harvard University Graduate School of Design.

— (1968). *New communities: one alternative: a Harvard study of a new city*. Cambridge, MA: Harvard University. 3 v.

— (1975). *Sert, Mediterranean architecture*. Edited by Maria Lluïsa Borràs. Translated by Kenneth Lyons. Boston: New York Graphic Society. 25, 226 p.

— (1956). *Summary of major points discussed at a small round table conference held at Harvard University on November 26 and 27, 1956, attended by José Luis Sert.* [et al.], 1956. 4, 30, 14, 29, 10, 11, 8, 5 f.

Sert, José Luis; Tyrwhitt, Jacqueline (1957). "The shape of our cities". Harvard: Harvard University. Graduate School of Design. 10 ítems.

Sert, José Luis (1978). *Josep Luis Sert: architect to the arts: exhibition December 2, 1978–February 1, 1979: Carpenter Center for the Visual Arts.* Edited by Richard Gardner. Cambridge, MA: The President and Fellows of Harvard College. 16 p.

Sweeney, James Johnson; Sert, José Luis (1961). *Antoni Gaudí.* New York: Praeger. 191 p.

— (1970). *Antoni Gaudí.* New York: Praeger. 191 p.

Town Planning Associates (1959). *Plan piloto de la Habana, directivas generales: diseños preliminares, soluciones tipo.* New York: Wittenborn Art Books. [Town Planning Associates Paul Lester Wiener, José Luis Sert, Paul Schultz]. 1 atlas, 54 p.

Shum (pseud. d'Alfons Vila i Franquesa)
(Sant Martí de Maldà, Lleida, 1897 – Cuernavaca, Mèxic, 1967)
Dibuixant humorístic i satíric. França, 1939. República Dominicana, 1940. Cuba, 1942. EUA, 194?.
Col·laborador de la revista *España Libre*. Mèxic, 195?.

Nalé Roxlo, Conrado (1954). *Cuentos y poesías.* Ilustraciones de Shum. New York: Appleton-Century-Crofts. 169 p.

Rodríguez, Mario B. (1950). *Cuentos de ambos mundos.* Ilustraciones de Shum. Cambridge, MA: Houghton Mifflin. V, 93 p.

Thomas, Brandon (1950). *La tía de Carlos: [comedia en tres actos].* Ilustraciones de Shum. New York: Holt. 146 p.

Villa Fernández, Pedro (1950). *Del camino.* Ilustraciones de Shum. New York: Holt. 208, XLVIII p.

— (1945). *Por esas Españas: cuentos tragicómicos.* Ilustraciones de Shum. New York: H. Holt and Co. 237, XLVI p.

— (1962). *Por esas Españas: cuentos tragicómicos.* Ilustraciones de Shum. New York: Holt Rinehart and Winston. 237, XLVI p.

— (1964). *Por esas Españas: cuentos tragicómicos.* Ilustraciones de Shum. New York: Holt Rinehart and Winston. 293, LIV p.

— (1954). *¡Respetable público!: comedia en tres actos.* Dibujos de Shum. NY: Holt. 184 p.

— (1942). *Spanish grammar in review.* Ilustraciones de Shum. New York: Holt. VIII, 163, 47 p.

Villa Fernández; Pedro Jennings, Augustus Campbell (1942). *Spanish grammar in review.* Ilustraciones de Shum. Boston, New York, etc.: Published for Reynal & Hitchcock by Houghton Mifflin. viii, 163, 47 p.

— (1947). *Spanish grammar in review.* Ilustraciones de Shum. New York: Holt. VIII, 163, 47 p.

— (1960). *Spanish grammar in review.* Ilustraciones de Shum. New York: Holt Rinehart and Winston. VIII, 163, 47 p.

6 Apèndix al corpus bibliogràfic

En aquest capítol s'enumeren, amb l'objectiu de completar el corpus biobibliogràfic principal, alguns exiliats dels quals no s'han trobat llibres, música enregistrada o vídeos, però dels quals es coneix —o se suposa— certa activitat, com ara articles i col·laboracions en publicacions periòdiques als Estats Units o relacionada amb la vida associativa i cultural de les comunitats catalanes en aquest país. També s'hi han inclòs institucions catalanes a l'Amèrica del Nord.

Alemaný, J. B. (resident a Forest Hill l'any 1942, sense més dades)
Relacionat amb la vida cultural i associativa de Nova York.

Algueró Alberich, Salvador (conegut també per **Salvador de Alberich**)
(Móra d'Ebre, Tarragona, 1896 – Nova York, 1963)

Productor de cinema, director de doblatges i curtmetratges sota el pseudònim de Joan de Móra. El 1936 era a Barcelona mentre preparava la producció *El Secreto de Ana María*. EUA, 193?. Barcelona, 1958. EUA, Nova York, 195?.

Baltà i Botta, Miquel Arcàngel
(Barcelona, 1892–1964)

Farmacèutic, activista polític. Bolívia, 1939. EUA, Nova York 19??. Cuba, 19??. Barcelona, 1961.

Blàvia i Esquirol, Antoni
(Lleida, 1915)

Estudiant de Medicina i oficial de l'exèrcit republicà. França, 1939. Gran Bretanya, 194?. Xile, 19??. Veneçuela, 1959. EUA, Washington, 19??. Professor universitari, assessor.

Borràs i Gorga, Joan
(Tarragona, 1897 – Mèxic, 1959)

Polític, *maître* d'hotel. França, 1939. República Dominicana, 1941. EUA, Washington, 1942. Mèxic, 1950. Hotelier.

Bosch i Toldrà, Mercè
(Barcelona, 1913)

Pedagoga. Mèxic, 1939. EUA, Nova York, 1946. Barcelona, 1976. Mestra.

Cadefau i Güell, Esther
(Granollers, Barcelona, 1910)

Secretària en el Departament de Cultura de la Generalitat. França, 1937. Mèxic, 1938. EUA, 1939. Esposa de Josep Carner-Ribalta.

Canals Farriols, Dolors
(Barcelona, 1913)

Puericultora. República Dominicana, 1939. Cuba, 1940. EUA, 1941. Periodista especialitzada en puericultura. Editora. Directora d'un departament mèdic. Esposa de Joan Junyer.

Centre Català de Nova York
(1946–ca. 1963)

Centre Nacionalista Català de Nova York
(1920–ca. 1945)

Domingo Sanjuan, Pere
(Tarragona, 1896 – Barcelona, 1979)

Metge, bacteriòleg, director de l'Institut Municipal d'Higiene de Barcelona. Cuba, 1936. EUA, 1959. Catalunya, 1962. Biòleg, president de l'Institut d'Estudis Catalans.

Fàbregues, Salvador
(Empordà, inici del s. xx)
França, 1936. EUA. 1936. Militar.

Florensa Rosselló, Joan
(Lleida, 1920)

Cuba, 1940. Lleida, 1960. Puerto Rico, 1962. Arquitecte.

Gabarró i Garcia, Pere
(Igualada, Barcelona, 1899 – Barcelona, 1980)

Metge, professor universitari. EUA, 1939. Barcelona, 1947. Metge, investigador.

Giner Sorolla, Alfred
(Vinaròs, Castelló, 1919–2005)

Professor universitari, investigador. EUA, 1954.

Griñó Garriga, Antoni
(Barcelona, 1903–1973)

Metge, professor universitari. Veneçuela. EUA. Investigador. Barcelona, 1971.

Gubern Puig, Carles S.
(Barcelona, 1901 – Fajardo, Puerto Rico, 1979)
Metge. Bèlgica, 1936. Marroc, 193?. Cuba, 1939. EUA, Florida, 194?. Puerto Rico, 1948. Metge.

Homedes, Joan
(Barcelona, 1906 – San Juan, Puerto Rico, 1976)
Metge i psiquiatre. França, 1936. Puerto Rico, 1937. Psiquiatre.

Jocs Florals de la Llengua Catalana (1951, Nova York)

Junyer i Pascual-Fibla, Joan
(Barcelona, 1904–1994)
Pintor. França, 1939. República Dominicana, 1940. Cuba, 1940. EUA, Nova York, 1942. Barcelona, 1976.

Marín i Luna, Miquel Àngel
(Benavari, Osca, 1906 – Barcelona, 2001)
Professor universitari. Cap del Departament de Justícia. França, 1939. Mèxic, 1939. Assessor del Govern mexicà. Editor. Professor universitari. Estats Units, Nova York, 1946. Nacions Unides, Consell de Seguretat. Barcelona, 1976. Professor universitari.

Maurín i Julià, Joaquim
(Bonansa, Osca, 1896 – Nova York, 1973)
Polític. EUA, Nova York, 1947. Periodista. Fundador de l'American Literary Agency.

Noguera Benguerel, Carme
(Barcelona, 1912)
Professora. EUA, Los Angeles, 1936.

Noguero de Gengerelli, Carme
(Barcelona, 1912)
Professora. EUA, Los Angeles, 1936.
(Així consta en el *Diccionari dels catalans d'Amèrica*; probablement es tracta d'una duplicació, pel nom de casada?, cf. Noguera Benguerel, Carme.)

Pi-Sunyer Bayo, Pere
(Barcelona, 1918–2001)
Economista i polític. Veneçuela, 1939. EUA, Nova York, 194?. Veneçuela, 1949. EUA, Nova York, 1963. Madrid, 1967. Barcelona, 1969.

Pineda i Fargas, Josep
(Centelles, 1894 – Hato Rey, Puerto Rico, 1973)
Polític i comerciant. Cuba, 1936.

Poblet i Guarro, Josep Maria
(Montblanc, 1897 – Barcelona, 1980)
Escriptor. França, 1939. Cuba, Mèxic, 1941?. Estats Units, Nova York, 1946–47?. Barcelona, 1948.

Puig i Guri, Josep
(Barcelona, 1914)
Metge. Mèxic, 1939. EUA, 1944?.

Pujol, Roser
(Barcelona, 1919)
EUA, Nova York, 1943. Editora.

Quero Molares, Josep
(Barcelona, 1905 – Sant Pere de Ribes, Barcelona, 1987)
Jurista. Professor universitari. Polític. Conseller de la Generalitat. França, 1939. EUA, Washington, 1953. Suïssa, Ginebra, 1968. Catalunya, 1978. Alt funcionari d'organismes internacionals.

Roura Parella, Joan
(Tortellà, 1897 – Middletown, Connecticut, 1983)
Filòsof i pedagog. Mèxic, 1939. EUA, 1946.

Rovira i Armengol, Josep

(Barcelona, 1903 – Buenos Aires, 1970)
Diplomàtic i professor. França, 1936. Senegal, 1939. Mèxic, 1939. Uruguai, 1940. EUA, Nova York, 19???.
Argentina, 19???. Alt funcionari en un organisme internacional. Traductor. Editor.

Serra i Moret, Manuel
(Vic, 1884 – Perpinyà, 1963)
Polític. Diputat al Parlament. França, 1939. EUA, 194? Argentina, 194?. França, 19??. Conseller de la
Generalitat en l'exili. Ministre de la República en l'exili.

Supervia Zahonero, Rafael
(Ribarroja, València, 1904 – València, 1978)
Advocat, periodista. Algèria, 1939. França, 1939. República Dominicana, 1939. EUA, Washington, 1945.

Teixidor, Ferran
(Barcelona, 1907 – Màlaga, ?)
Cartellista. França, 1939. Mèxic, 19??. EUA, 194?. Escultor, dibuixant, cartellista. Autor de l'escultura *Alice
in Wonderland* del Central Park de Nova York.

Torres Piña, August
(Terrassa, Barcelona, 1913 – Barcelona, 1992)
Pintor. Uruguai, 1934. EUA, Nova York, 1960. Barcelona, 1974.

Vandellós i Solà, Josep A.
(Figueres, Girona, 1899 – Ithaca, Nova York, 1950)
Sociòleg especialitzat en estadística. Professor universitari. Veneçuela, 1936. Puerto Rico, 1945. EUA,
Nova York, 1946. Especialista en estadística. Professor universitari. Funcionari d'organismes
internacionals.

Vidal i Llecha, Josep
(Reus, Tarragona, 1907 – Nova York, 1983)
Llicenciat en Dret. França, 1939. Mèxic, 1942. EUA, 1947. França, París, 1956. EUA, 1958?. Lingüista.
Professor.

Xammar Puigventós, Eugeni
(Barcelona, 1888 – L'Ametlla del Vallès, Barcelona, 1973)
Periodista i escriptor. Cap del gabinet de premsa de l'Ambaixada de la República a París, 1936. EUA,
1950. Suïssa, Ginebra, 1955. Funcionari d'organitzacions internacionals. Catalunya, 19??.

Zulueta Escolano, Luis de
(Barcelona, 1878 – Nova York, 1964)
Polític, pedagog i diplomàtic. Ambaixador d'Espanya davant la Santa Seu, Ciutat del Vaticà, 1936.
Colòmbia, 1936. EUA, Nova York, 194?.

7 Bibliografia complementària

En aquesta secció s'inclouen les obres utilitzades per a l'elaboració de l'inventari precedent, senyalades amb un asterisc. La selecció no és exhaustiva sobre els temes o personatges tractats, sinó que pretén donar informació de les fonts on s'han obtingut i verificat les dades; però també se'n proposen d'altres que, pel fet que disposen d'estudis i bibliografies, puguin completar l'article.

7.1 Obres generals

*Abellán, José Luis (1967). *Filosofía española en América, 1936–1966*. Madrid: Guadarrama. 325 p.

Amo, Julián; Shelby, Charmion Clair; Library of Congress. Hispanic Foundation (1950). *La obra impresa de los intelectuales españoles en América, 1936–1945*. Stanford: Stanford University Press. XIII, 145 p.

*Amo, Julián; Shelby, Charmion; Cortés Alonso, Vicenta (1994). *La obra impresa de los intelectuales españoles en América, 1936–1945: facsímil*. Madrid: ANABAD: Fundación Españoles en el Mundo: IBERIAB. XVIII, 239, [4] p.

*Andújar, Manuel (1949). *La literatura catalana en el destierro: conferencia leída en el Ateneo Español de México el 4 de noviembre de 1949*. México: Costa Amic. 44 p.

*Boada, Irene (1990). "Artistes plàstics catalans a Amèrica (1830–1980)". En: *IV Jornades d'Estudis*

Catalano-Americanans, octubre 1990. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Comissió Amèrica i Catalunya.

Bover i Font, August (1992). *La North American Catalan Society (de 1978 a 1992)*. Barcelona: The North American Catalan Society: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 87 p.

Cardús, David (1986). *Emigración española en USA*. Madrid: Beramar. 120 p.

**Cincuenta años de exilio español en Puerto Rico y el Caribe: 1939–1989: memorias del Congreso Conmemorativo celebrado en San Juan de Puerto Rico (1991)*. Sada, A Coruña: Ediciós do Castro. 364 p.

*Comissió Amèrica i Catalunya 1992 (1992). *Diccionari dels catalans d'Amèrica: contribució a un inventari biogràfic, toponímic i temàtic*. Barcelona: Comissió Amèrica i Catalunya 1992, Generalitat de Catalunya. 4 v.

*Cortés, Santi (1993). *El valencianisme republicà a l'exili*. València: Generalitat Valenciana; Comissió per al V Centenari del descobriment d'Amèrica Encontre de dos móns. 320 p.

Esteva Fabregat, Claudi (1992). "Els catalans a l'Amèrica contemporània". En: *Les Amèriques i Catalunya: cinc segles de presència catalana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Comissió Amèrica i Catalunya 1992: E. A. del Diari Oficial i de Publicacions.

*—— (1990). "L'exili català als països americans: una perspectiva antropològica". En: *IV Jornades d'Estudis Catalano-Americanans, octubre 1990*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Comissió Amèrica i Catalunya.

*Fernández-Shaw, Carlos M. (1999) *The Hispanic presence in North America from 1492 to today*. Updated appendixes by Gerardo Piña Rosales. New York: Facts On File. 396 p.

*—— (1987). *Presencia española en los Estados Unidos*. Madrid: Cultura Hispánica. 924 p.

*Giner-Sorolla, Alfred (1990). "Impacte de la diàspora dels científics catalans als Estats Units". En: *IV Jornades d'Estudis Catalano-Americanans, octubre 1990*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Comissió Amèrica i Catalunya.

*Girona i Albuxec, Albert; Mancebo, M. Fernanda; Universidad Internacional Menéndez Pelayo (1995). *El exilio valenciano en América: obra y memoria*. Valencia: Instituto de Cultura Juan Gil-Albert: Universitat de València. 289 p.

*González Lamela, María del Pilar (1999). *El exilio artístico español en el Caribe: Cuba, Santo Domingo y Puerto Rico: 1936–1960*. Sada, A Coruña: Ediciós do Castro. 223 p.

*Grases González, Pere (1990). "Bibliografia de traduccions de literatura catalana a la llengua anglesa". En: *IV Jornades d'Estudis Catalano-Americanans, octubre 1990*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Comissió Amèrica i Catalunya.

—— (1990). "Exili de catalans a les Amèriques després de la Guerra Civil de 1936–39". En: *Catalans a les Amèriques i altres escrits*. Barcelona: Fundació Miquel Torres.

*Grases González, Pere; Molas Ribalta, Pere (ed.) (1988). *200 catalans a les Amèriques, 1493–1987: mostra del diccionari de Catalunya i Amèrica*. Barcelona: Comissió Catalana del Cinquè Centenari del Descobrimnt d'Amèrica. 699 p.

Manent, Albert (1989). *La literatura catalana a l'exili*. Barcelona: Curial. 309 p.

*Porter i Moix, Miquel (1990). "Presències catalanes al cinema americà". En: *IV Jornades d'Estudis Catalano-Americanans, octubre 1990*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Comissió Amèrica i Catalunya.

*Riera Llorca, Vicenç; Manent, Albert (1976). "Literatura catalana en el exilio". En: *El exilio español de 1939*. Edició de José Luis Abellán. Madrid: Taurus, 1976.

*Roca-Pons, Josep (1990). "La catalanística a Nord-Amèrica". En: *IV Jornades d'Estudis Catalano-Americanans, octubre 1990*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Comissió Amèrica i Catalunya.

*Silvestres Benach, Joaquim (1990). "La influència dels economistes catalans amb doctorat nord-americà". En: *IV Jornades d'Estudis Catalano-Americans, octubre 1990*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Comissió Amèrica i Catalunya.

*Sobrino, José A. de S. J. (1953). *Índice de intelectuales españoles en EEUU. 1946–1952*. Madrid: Sucesores de Rivadeneyra. 68 p.

*Solà-Solé, Josep Maria (1990). "El català als EUA: fets". En: *IV Jornades d'Estudis Catalano-Americans, octubre 1990*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Comissió Amèrica i Catalunya.

*Surroca Tallaferro, Robert (2004). *Prensa catalana de l'exili i l'emigració (1861–1976)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. 638 p.

*Tudela, Xavier (1985). *Catalans de fora*. Barcelona: El Llamp. 2 v.

— (1988–1994). *Presència catalana en el món*. Barcelona: Centro Unesco de Catalunya. Publicació biennal, a partir de 1990 s'edita conjuntament amb la Fundació Jaume Bofill i la Generalitat de Catalunya.

Zúñiga, Ángel (1983). *Mi futuro es ayer: memorias de un superviviente*. Barcelona: Planeta. 278 p.

7.2 Estudis específics per autors

Alba, Víctor (pseud. de Pere Pagès Elies)

*Alba, Víctor (1990). *Sísif i el seu temps*. Barcelona: Laertes. 3 v.

*— (1996). *Sísifo y su tiempo: memorias de un cabreado, 1916–1996*. Barcelona: Laertes. 460 p.

Altamira Crevea, Rafael

Alberola Romá, Armando (1987). *Estudios sobre Rafael Altamira*. Alicante, Spain: Diputación Provincial de Alicante: Caja de Ahorros Provincial de Alicante. 431 p.

Bibliografía y biografía de Rafael Altamira y Crevea (1946). México: Ediciones Mediterrani. 67 p.

Bibliografía y biografía de Rafael Altamira y Crevea. Apéndice (1948). México: Ediciones Mediterrani. 41 p.

Instituto Juan Gil-Albert (1987). *Rafael Altamira, 1866–1951*. Alicante: Instituto de Estudios Juan Gil-Albert. Diputación Provincial de Alicante. XVII, 269 p.

Malagón Barceló, Javier; Zavala, Silvio Arturo (1986). *Rafael Altamira y Crevea: el historiador y el hombre*. México: Universidad Nacional Autónoma de México, Instituto de Investigaciones Jurídicas. 120 p.

Martínez Cachero, José María; Sela Sampil, Luis; Prieto Bances, Ramón (1967). *Homenaje a Rafael Altamira en su centenario (1866–1966)*. Oviedo: Secretariado de Publicaciones, Universidad de Oviedo. 62 p.

Moreno Sáez, Francisco (1997). *Rafael Altamira Crevea (1866–1951)*. València: Generalitat Valenciana, Consell Valencià de Cultura. 119 p.

Ramos, Vicente (1987). *Palabra y pensamiento de Rafael Altamira*. Alicante: Caja de Ahorros de Alicante y Murcia, Obras Sociales. 297 p.

Rubio Cremades, Enrique; Valero Juan, Eva María (ed.) (2004). *Congreso Internacional Rafael Altamira: historia, literatura y derecho: actas del Congreso Internacional celebrado en la Universidad de Alicante, del 10 al 13 de diciembre de 2002*. Alicante: Universidad de Alicante. 276 p.

Valero Juan, Eva María (2003). *Rafael Altamira y la "reconquista espiritual" de América*. Alicante, Spain: Universidad de Alicante. 246 p.

Bartolí Guiu, Josep

Bartolí, Josep; Cañameras, Jaume (1990). *Conversa amb Bartolí*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 118 p.

*Josep Bartolí: *un creador dibuixant, pintor, escriptor a l'exili* (2002). Barcelona: Diputació de Barcelona. 447 p.

Bartra Lleonart, Agustí

*Murià, Anna (1990). *Crònica de la vida d'Agustí Bartra*. Barcelona: Pòrtic. 347 p.

Camprubí Aymar, Zenòbia

Camprubí de Jiménez, Zenobia (1995). *Diario: Estados Unidos [1939–1950]*. Edición, traducción, introducción y notas de Graciela Palau de Nemes. Madrid: Alianza. XV, 356 p.

Carner-Ribalta, Josep

*Carner-Ribalta, Josep (1972). *De Balaguer a Nova York passant per Moscou i Prats de Molló (memòries)*. Paris: Edicions Catalanes de París. 312 p.

Casals Defilló, Pau

*Kirk, H. L.(1974). *Pablo Casals: a biography*. New York: Holt Rinehart and Winston. XI, 692 p.

Coromines i Vigneaux, Joan

*Joan Coromines: *Premio Nacional de las Letras Españolas, 1989* (1990). Barcelona: Madrid: Anthropos: Ministerio de Cultura, Dirección General del Libro y Bibliotecas, Centro de las Letras Españolas. 143 p.

Pla, Josep (1970). "Joan Coromines, filòleg de la Universitat de Xicago". En: *Obra Completa. XVI. Homenots*. Barcelona: Destino.

*Solà, Joan; Garolera i Carbonell, Narcís; Rusinés, Ernest (1999). *L'obra de Joan Coromines: cicle d'estudi i homenatge*. Sabadell: Fundació Caixa de Sabadell. 313 p.

Cuatrecasas Arumí, Josep

Robinson, Harold Ernest (1996). *José Cuatrecasas Arumí (1903–1996)*. Stockholm: Swedish Museum of Natural History, Dept. of Phanerogamic Botany.

Ferrater Mora, Josep

*Ferrater Mora, Josep (1985). *Anthropos revista de informació i documentació*. [No. 49/1985]. Barcelona: Anthropos. 64 p. Número monogràfic: José Ferrater Mora.

Giner, Salvador; Guisán, Esperanza (1994). *José Ferrater Mora: el hombre y su obra, Monográfico, 1*. Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela. 351 p.

Nieto, Carlos (1985). *La filosofía en la encrucijada: perfiles del pensamiento de José Ferrater Mora*. Bellaterra: Universidad Autónoma de Barcelona. 263 p.

Pla, Josep (1970). "Josep Ferrater Mora". En: *Obra Completa. xvi. Homenots*. Barcelona: Destino.

Folch Pi, Jordi

Lees, Marjorie B.; Pope, Alfred (2001). *Jordi Folch-Pi: March 25, 1911–October 3, 1979*. Washington, DC: National Academy Press.

Fontserè Carrió, Carles

*Fontserè, Carles (2004). *París, Mèxic, Nova York: memòries 1945–1951*. Barcelona: Proa. 253 p.

Francès Cabrera, Esteve

Esteban Francés: 1913–1976 (1977). Madrid: Dirección General de Patrimonio Cultural, Consejería de Educación y Cultura, Comunidad de Madrid. 198 p.

Grases González, Pere

Becco, Horacio Jorge (1987). *Bibliografía de Pedro Grases*. Caracas: Horacio Jorge Becco. 142 p.

— (1997). *Bibliografía de Pedro Grases: complemento de los años 1987–1996*. Caracas: H. J. Becco. 62 p.

Grases, Pedro (1964). *Publicaciones de Pedro Grases*. Caracas: [s. n.]. 73 p.

La Obra de Pedro Grases (1967). Caracas: [s. n.]. 122 p.

Testimonios documentales de la biografía de Pedro Grases (1988). Barcelona: Bodoni. 77 p.

Gudiol i Ricart, Josep Maria

Bibliografía de Josep Gudiol i Ricart (1984). Barcelona: Termogratvats espanyol. 12 p.

Gudiol Corominas, Eulàlia (1997). *Josep Gudiol Ricart*. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs. 180 p.

Junyer i Pascual-Fibla, Joan

Garcia, Josep-Miquel; Duran, Fina (2004). *Joan Junyer: assaig biogràfic*. Barcelona: Mediterrània. 157 p.

Joan Junyer, retrospectiva: Palau Robert, passeig de Gràcia, 105, del 13 d'abril al 13 de maig, Barcelona, 1989 (1989). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura. 157 p.

Martí i Ibáñez, Félix

Martí Boscà, José Vicente; Rey González, Antonio (ed.). *Actas del I Simposium Internacional Félix Martí-Ibáñez: medicina, historia e ideología*. València: Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, Educació i Esport. 269 p.

Martí-Ibáñez, Félix; Martí Boscà, José Vicente; Rey Rodríguez, Antonio (2004). *Antología de textos de Félix Martí Ibáñez*. València: Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, Educació i Esport. 269 p.

Maurín i Julià, Joaquim

Alba, Víctor (1975). *Dos revolucionarios, Joaquín Maurín, Andreu Nin*. Madrid: Seminarios y Ediciones. 544 p.

*— (1975). *Joaquim Maurín*. Barcelona: Pòrtic. 387 p.

*Bonsón, Anabel (1999). *Joaquim Maurín*. Barcelona: Laertes. 109 p.

*Roy, Joaquim (1990). "Joaquim Maurín als Estats Units". En: *IV Jornades d'Estudis Catalano-Americans, octubre 1990*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Comissió Amèrica i Catalunya.

*Sender, Ramón José; Caudet, Francisco; Maurín, Joaquim (1995). *Correspondencia Ramón J. Sender-Joaquín Maurín (1952–1973)*. Madrid: Ediciones de la Torre. 731 p.

Murià i Romaní, Anna

Murià, Anna; Grifell, Quirze (1992). *Anna Murià, àlbum de records*. Argentona: L'Aixernador. 156 p.

Murià, Anna; Pelegrí, Iolanda; Abrams, Sam (1992). *Anna Murià, Escriptor del mes*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Institució de les Lletres Catalanes. 19 p.

Rodoreda, Mercè; Murià, Anna (1991). *Cartes a l'Anna Murià, 1939–1956*. Barcelona: Edicions de l'Eixample. 113 p.

Nin-Culmell, Joaquim Maria

[*Joaquín Nin-Culmell: list of his works and biography*] (1979). Madrid?: A. C. S. E.?

*Kent, Adam (1999). *The use of Catalan folk materials in the works of Federico Mompou and Joaquín Nin-Culmell*. 314 p.

Palerm Vich, Àngel

Escandell Tur, Neus; Terradas Saborit, Ignasi (1984). *Història i antropologia a la memòria d'Àngel Palerm*. Montserrat: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Fábregas, Andrés (1997). *Àngel Palerm Vich*. Jalisco, México: Colegio de Jalisco. 79 p.

García Acosta, Virginia (2000). *La diversidad intelectual: Àngel Palerm in memoriam*. México: Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social. 246 p.

Glantz, Susana (1987). *La heterodoxia recuperada: en torno a Àngel Palerm*. México: FCE. 693 p.

Palerm, Àngel; Suárez, Modesto; Universidad Iberoamericana (1990). *Historia, antropología y política: homenaje a Àngel Palerm*. México, D. F.: Alianza Editorial Mexicana. 2 v.

Penón, Agustí

Gibson, Ian (1990). *Agustín Penón: diario de una búsqueda lorquiana, 1955–56*. Esplugues de Llobregat, Barcelona: Plaza y Janés. 255 p.

Osorio, Marta (2001). *Miedo, olvido y fantasía: crónica de la investigación de Agustín Penón sobre Federico García Lorca, Granada-Madrid (1955–1956)*. Granada: Comares. xxvi, 707 p.

Pi-Sunyer, Jaume

*Zulueta, Carmen de (2004). "El último fenicio, el doctor Jaime Pi-Sunyer". En: *Caminos de España y América*. Madrid: Publicaciones de la Residencia de Estudiantes. 187–209 p.

Pijoan Soteras, Josep

Jardí, Enric (1966). *Tres diguem-ne desarrelats: Pijoan, Ors, Gaziel*. Barcelona: Selecta. 175 p.

Poblet i Guarro, Josep Maria

Poblet, Josep Maria (1956). *Els Estats Units: clixés de viatge*. Barcelona: Selecta. 203 p.

— (1976). *Memòries d'un rodamón*. Barcelona: Pòrtic. 417 p.

— (1957). *Pobles d'Amèrica: clixés de viatge*. Barcelona: Selecta. 205 p.

Ponsetí Vives, Ignasi

University of Iowa, Dept. of Orthopaedic Surgery (1983). *International symposium honoring Ignacio V. Ponseti: Wednesday, October 26, 1983: Medical Alumni Auditorium, The University of Iowa Hospitals and Clinics, Iowa City, Iowa*. Iowa City, IA: The University of Iowa College of Medicine.

Pujol Garcia, Joan (conegut també per *Arabel* i per *Garbo*)

Destremau, Christian; Oliva, Pau (2004). *Operació "Garbo": Joan Pujol, l'espia català que va enganyar Hitler*. Lleida: Pagès Editors. 202 p.

Harris, Tomás (2000). *Garbo: the spy who saved D-Day, secret history files*. Richmond, Surrey: Public Record Office. 410 p.

Juárez, Javier; Solé i Sabaté, Josep M. (2004). *Garbo, l'espia català que va derrotar Hitler*. Barcelona: Columna. 359 p.

Pujol, Juan; West, Nigel (1986). *Garbo: el espía del siglo*. Barcelona: Planeta. 205 p.

Ruiz Vilaplana, Antonio

*Ruiz Vilaplana, Antonio (1945). *Destierro en Manhattan: refugiados españoles en Norteamérica*. México, D. F.: Edición y distribución Iber Americana de Publicaciones. 252 p.

Sert i López, Josep Lluís

Bastlund, Knud (1967). *José Luis Sert: architecture, city planning, urban design*. New York: Praeger. 244 p.

Sert, Francisco (1987). *El mundo de José María Sert*. Barcelona: Anagrama. 165 p.

Sert, José Luis (2000). *José Luis Sert (1901–1983)*. Milano: Electa. 401 p.

Sert, José Luis; et al. (1978). *Josep Lluís Sert, arquitectura y diseño urbano: trabajo en equipo*. Spain: Patronato Nacional de Museos. 84 p.

Teixidor, Ferran

*Zulueta, Carmen de (2004). "Un catalán en Nueva York: Fernando Teixidor". En: *Caminos de España y América*. Madrid: Publicaciones de la Residencia de Estudiantes. 107–120 p.

Vandellós i Solà, Josep A.

Vandellós, Josep A.; Pascual i Escútia, Jordi (1991). *Crisis i cicles econòmics: textos publicats entre 1925 i 1948*. Barcelona: Alta Fulla. 168 p.

Xammar Puigventós, Eugeni

*Xammar, Eugeni; Badia i Moret, Josep (1991). *Seixanta anys d'anar pel món*. Barcelona: Quaderns Crema. 582 p.

Zulueta Escolano, Luis de

*Zulueta, Luis de; Zulueta, Carmen de (ed.) (1996). *Luis de Zulueta: artículos (1904–1964)*. Alicante: Instituto de Cultura Juan Gil-Albert: Diputación Provincial de Alicante. 323 p.

8 A tall de conclusió

La possible novetat de la present bibliografia rauria en la unió de tot un material fins ara incomplet i dispers, ja que les obres de referència i culturals, així com les bases de dades, si bé han servit de punt de partida previ, en cap cas no recollien de manera exhaustiva i actualitzada les obres d'aquests exiliats.

Amb aquest estudi es pretén fer un primer inventari de les obres dels exiliats balears, catalans i valencians que serveixi d'imatge de grup i que sigui el punt de partida d'un ulterior estudi biobibliogràfic, històric, literari, cultural i humà en el qual, des de la idea de grup o fins i tot de la seva dispersió i, per tant, de la seva negació com a grup, se'n puguin definir la història i les característiques, i les línies de semblances i diferències amb els altres exilis americans, principalment el mexicà o l'uropeu, a França.

En aquest sentit, es tracta d'una formulació sintètica i condensada d'un desenvolupament i aprofundiment posteriors. Caldria una investigació més detallada de cadascun d'aquests exiliats —no sempre ha estat possible l'accés a les publicacions ressenyades— i complementar-la —punt imprescindible— amb la seva obra dispersa en publicacions periòdiques. Sense aquest pas, molts dels personatges queden ara per ara desdibuixats i incomplets —pensem en exemples com ara Joan Coromines, Vicente Llorens, Jaume Miravittles, Félix Martí i Ibáñez, Lluís Monguío, Àngel Palerm i tants altres noms de la llista.

Malgrat l'estat incomplet del treball, es poden avançar algunes conclusions, que s'esbossen tot seguit.

El resultat de la bibliografia quant a la distribució per àrees geogràfiques de provinença permet apreciar una presència més elevada de catalans, seguida per la de valencians, i per un nombre clarament menor d'exiliats de les illes Balears. A més a més de les diferències en el nombre d'habitants, i en una presència més elevada o menys de persones afins a les forces lleials a la República en cadascuna de les àrees geogràfiques, el fet es relaciona molt directament amb els esdeveniments i el desenvolupament de la mateixa guerra.

Si ho recordem, Mallorca i les Pitiüses resten en el bàndol nacionalista des del primer moment de la rebel·lió militar, mentre que la major part dels territoris valencià i català es mantindran lleials a la República fins a l'últim any de la Guerra. Tanmateix, si la caiguda de Catalunya durant els primers mesos de l'any 1939 provoca una riuada humana que fuig cap als passos fronterers amb França, València, separada de Catalunya des del mes d'abril de l'any 1938 i de Portugal des de pràcticament l'inici del conflicte, no té altra sortida que per mar o per l'aire. Milers de fugitius intentaren en va escapar des del port d'Alacant davant l'arribada de les tropes franquistes vencedores els últims dies de març de 1939 i, en definitiva, de la Guerra.

El nombre d'exiliats inventariats són 82, dels quals només hem trobat monografies impreses o música enregistrada de 46. El nombre seria més elevat i donaria una idea més bona del grup si hi incloguéssim, com hem dit, els articles en publicacions periòdiques. D'aquests 46, els metges i científics són els més nombrosos (vuit), seguits dels filòlegs, artistes i escriptors, amb quatre representants cadascun. Hi ha tres historiadors i historiadors de l'art, dos músics, alts funcionaris internacionals, professionals del cinema i periodistes.

Com calia esperar, la llengua més utilitzada és sense cap mena de dubtes l'anglès, amb 198 títols, seguida del castellà, amb 52 obres, bona part de les quals van ser editades per les organitzacions internacionals americanes, com ara l'Organització dels Estats Americans, o publicades a Puerto Rico. Un apartat especial podrien tenir els llibres per a l'aprenentatge del castellà com a llengua estrangera. El català és pràcticament inexistent, si no es tracta d'edicions personals o butlletins d'associacions.

Tenim un dubte seriós i fonamentat quant al nombre de traduccions recuperades. En un treball previ sobre un autor de l'exili mexicà, Odó Hurtado (www.odohurtado.com), tenim per cosa certa que en els primers compassos del seu desterrament completava la dieta amb traduccions que signava amb pseudònim; malauradament encara no hem pogut localitzar aquestes obres. És coneguda la manca d'importància d'aquesta responsabilitat en determinades publicacions, i en ocasions no s'inclou en la descripció bibliogràfica; ambdues coses n'impossibiliten completament la recuperació. No fóra estrany, doncs, que l'estudi particular d'alguns exiliats incrementés el nostre corpus amb la inclusió de més obres traduïdes.

Finalment, cal dir que les condicions d'arribada, la dispersió, l'allunyament físic, el treball en el si d'equips nord-americans, fins i tot en el cas dels filòlegs hispànics, etc., fan que sembli raonable afirmar que l'exili nord-americà va ser solitari, en cap cas de grup cohesionat i amb lligams d'interessos mutus com el mexicà o fins i tot el francès. No hi ha lectors, com tampoc no hi ha editorials que facilitin la publicació i cohesionin el grup. Amb tot —hi insistim— caldrà completar aquestes dades amb les provinents de les publicacions periòdiques.

També som conscients que aquesta petita aportació a un inventari dels exiliats republicans de Catalunya, les illes Balears i València als Estats Units d'Amèrica i Puerto Rico és plena de dubtes, que no hi faltaran les mancances i que hi poden sovintejar les imprecisions i fins i tot els errors pel fet de ser en molts casos fruit de segones referències. Queda molt per investigar i s'obren noves vies de treball per mitjà dels arxius d'institucions d'ensenyament nord-americanes i d'organitzacions espanyoles i hispanoamericanes amb les quals aquests exiliats van estar en contacte. En aquest sentit, qualsevol error localitzat o dada nova seran ben rebuts.

No voldríem acabar sense regradar les persones que han ajudat de manera decisiva en aquesta recerca i

que han estat mencionades més amunt, en especial la Dra. Nora Vela, professora de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona, al Dr. Jordi Gràcia, professor del Departament de Filologia Hispànica de la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona, i al periodista José M. Carrascal.

Data de recepció: 18/10/2005. Data d'acceptació: 08/11/2005.

Notes

- ¹ H. L. Kirk, *Pablo Casals: a biography* (New York: Holt Rinehart and Winston, 1974).
- ² Adam Kent, "The use of Catalan folk materials in the works of Federico Mompou and Joaquín Nin-Culmell", 1999. Tesi de doctorat (D. M. A.).
- ³ Julián Amo, Charmion Clair Shelby, Library of Congress. Hispanic Foundation, *La obra impresa de los intelectuales españoles en América, 1936–1945* (Stanford: Stanford University Press, 1950).
- ⁴ Comissió Amèrica i Catalunya 1992, *Diccionari dels catalans d'Amèrica: contribució a un inventari biogràfic, toponímic i temàtic* (Barcelona: Comissió Amèrica i Catalunya 1992, Generalitat de Catalunya, 1992).
- ⁵ *Biblioteca del exilio* <<http://www.cervantesvirtual.com/portal/Exilio/>> [Consulta: 03/2005].
- ⁶ Julián Amo, Charmion Clair Shelby i Vicenta Cortés Alonso, *La obra impresa de los intelectuales españoles en América, 1936–1945: facsímil* (Madrid: ANABAD: Fundación Españoles en el Mundo: IBERIAB, 1994).
- ⁷ José A. de Sobrino, S. J., *Índice de intelectuales españoles en EEUU. 1946–1952* (Madrid: Sucesores de Rivadeneyra, 1953).
- ⁸ Josep Carner-Ribalta, *De Balaguer a Nova York passant per Moscou i Prats de Molló (memòries)* (Paris: Edicions Catalanes de París, 1972).
- ⁹ Antonio Ruiz Vilaplana, *Destierro en Manhattan: refugiados españoles en Norteamérica* (México, D. F.: Iberoamericana de Publicaciones, 1945).
- ¹⁰ Carles Fontserè, *París, Mèxic, Nova York: memòries 1945–1951* (Barcelona: Proa, 2004).
- ¹¹ Víctor Alba, *Sísifo y su tiempo: memorias de un cabreado, 1916–1996* (Barcelona: Laertes, 1996).
- ¹² "El fet que el nombre de catalans a Nova York fos molt reduït —pocs i mal avinguts—, que visquessin en zones de la ciutat distants les unes de les altres i de posició social diferent, dificultava les reunions, de manera que el sol fet de trobar una oportunitat per aplegar-se ja era una festa".
- ¹³ *WorldCat* <<http://www.oclc.org>> [Consulta: 05/2005].